

Dječja igra i scenska lutka

Šuker, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

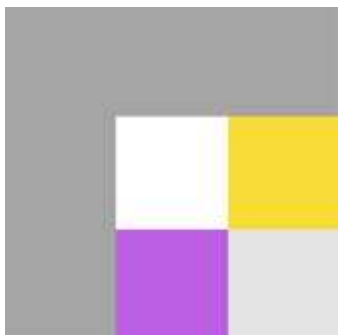
2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:141:747792>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-01-30**

Repository / Repozitorij:

[FOOZOS Repository - Repository of the Faculty of Education](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Iva Šuker

Dječja igra i scenska lutka

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2020.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Sveučilišni diplomski studij Ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja

Dječja igra i scenska lutka

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Lutkarske igre

Mentor: Mira Perić, red. prof. art.

Student: Iva Šuker

Matični broj studenta: 546

Osijek, rujan 2020.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ULOGA DJEČJE IGRE I SCENSKE LUTKE	2
2.1. Pojmovno određenje igre	2
2.2. Utjecaj igre na dijete	2
2.3. Pojmovno određenje scenske lutke	3
2.4. Utjecaj lutke na dijete	4
3. VRSTE LUTAKA	5
3.1. Lutke na koncu – marionete	6
3.2. Ručne lutke – ginjol i zijevalica	7
3.3. Štapne lutke – javajka	9
3.4. Lutke sjene	10
4. SCENSKA LUTKA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM RADU	11
4.1. Animacija	12
4.2. Lutkarski tekst	13
4.3. Govor lutke	14
4.4. Scenografija	15
4.5. Prostor i mizanscena	15
4.6. Glazba	15
4.7. Redatelj	16
5. PRIMJENA LUTKE U ODGOJNO-OBRAZOVNOM RADU	18
5.1. Lutka – skupine	18
5.2. Lutka – sadržaj	18
5.3. Lutka – odgojni projekt	18
5.4. Lutkarske igre, improvizacija	19
5.5. Monolog	19
5.6. Dijalog	20
6. LUTKA I ZADOVOLJAVANJE DJEČJIH POTREBA	21
6.1. Lutka u poticanju pozitivne slike o sebi	21
6.2. Lutka i poticanje dječje samostalnosti	22
6.3. Lutka u poticanju socijalne kompetencije djeteta	23
6.4. Lutka u poticanju govornog i spoznajnog razvoja	24
6.5. Lutka u poticanju dječjeg stvaralaštva	25

6.6. Komunikacija pomoću scenske lutke	26
6.7. Lutka kao terapijsko sredstvo u radu s djecom s teškoćama u razvoju	27
7. ODGOJITELJ I LUTKA	29
7.1. Lutka i suvremene uloge odgojitelja	29
7.2. Lutka i empatijsko komuniciranje odgojitelja	30
7.3. Odgojitelj s lutkom - model socijalnog učenja i ponašanja djeteta	31
8. LUTKARSKA MINIJATURA KROZ RADIONICU	32
8.1. Planiranje radionice	32
8.2. Programiranje i realizacija radionice	32
9. ZAKLJUČAK	35
10. LUTKARSKE MINIJATURE	37
LITERATURA	44

Sažetak

Igra je aktivnost koja najbolje odgovara prirodi djeteta i osnovnim zakonitostima njegovog psihofizičkog razvoja. Igra sa scenskim lutkama ima posebno značenje za djecu predškolske dobi. Lutka se odnosi na malu ljudsku figuru sačinjenu od raznih materijala, a koju umjetnik-lutkar pokreće prstima ili uzicama. Pojam lutke podrazumijeva bilo koju figuru namijenjenu dječjoj igri – lutku igračku, modnu, porculansku, plastičnu i scensku lutku. Upotreba lutke u odgojno-obrazovnom procesu vidno doprinosi humanijem i manje stresnom uključivanju djeteta u proces socijalizacije tijekom prijelaza iz razdoblja igre u razdoblje učenja i zajedničkog rada. Scenske lutke je moguće podijeliti prema načinu pokretanja: rukom, koncima ili štapom, a dijele se na ručne lutke (ginjol i zijevalica), lutke na štapu (javajke), lutke za kazalište sjena i velike lutke te lutke na koncima (marionete). Lutka uvelike pomaže i samom odgojitelju jer se s djetetom lakše uspostavlja komunikacija pomoću lutke kojoj dijete samo daje autoritet, ona je svojevrsni „sugovornik od povjerenja“.

Ključne riječi:

Lutka, obrazovanje, scena, odgojitelj, dijete

Summary

Play is an activity that best suits child's nature and basic laws of psychophysical development. Play with stage puppets has a special meaning for children of preschool age. Puppet refers to a small human-like figure made of various materials, moved by puppeteer's fingers or strings. The term puppet implies any figure intended childrens play-puppet toy, fashion, porcelain, plastic and stage puppet. Use of puppets in nurturing educational environment visibly contriutes to a more humane and less stressful inclusion of a child into the socializing process during transition from the age od play to the age of learning and parallel work. Stage puppets can be divided by means of locomotion: by hand, strings or a stick, and they're divided on hand puppets (guignol and yawning puppet), rod puppets (Javanese), shadow puppets and big puppets and string-operated puppets (marionettes). Puppet greatly helps to the educator himself because it eases establishing communication with help from a puppet that has been given authority by the child, it is a type of trusty interlocutor.

Key words:

Puppet, education, stage, educator, child

1. UVOD

U diplomskom radu obrađivati ću ulogu scenskih lutaka u odgoju i obrazovanju djece koja su predškolske dobi. Na samom početku istaknuti ću pojam i važnost lutaka u djetetovu životu i odrastanju. Objasniti ću kako djeca uče kroz igru i kako razvijaju svoju maštu pomoću scenskih lutaka. Istaknuti ću sve vrste lutaka koje se koriste u dječjem izvođenju predstava. Takve lutke su lutke na koncu, ručne lutke, štapne lutke i lutke sjene.

Igra je zapravo aktivnost koja za cilj ima poboljšati psihofizički razvoj djeteta. Igra utječe na djecu kako na emocionalni razvoj tako i na tjelesni razvoj. Dijete pomoću igre ima mogućnost samoizražavanja u društvu.

Dio rada usmjeriti ću na samu animaciju lutaka od strane djece i njihovih učitelja. Takva animacija ima vrlo pozitivan učinak na daljnji razvoj djeteta jer dijete pomoću izvođenja kazališnih predstava povećava svoje komunikativne vještine i razvija svoju maštu u smjeru u kojem želi.

Lutka omogućuje djetetu približavanje svijetu i od djeteta zahtijeva da upotrijebi svoju snagu i svoje sposobnosti kako bi lutka bila animirana i mogla okolini prenijeti poruku koju je dijete zamislilo. Lutka nije samo oruđe dječje igre, već stalan i vjeran djetetov prijatelj.

Sljedeći dio rada usmjeriti ću na samo obrazovanje djece. Nabrojati ću i objasniti igre kroz koje djeca mogu najviše naučiti i uz koje mogu najviše improvizirati. Djeca kroz igru s lutkama mogu upoznati sami sebe i otkriti talente koje imaju te nastaviti raditi na njima.

Na kraju samog rada osvrnuti ću se na planiranje i realizaciju lutkarske minijature kroz radionicu koju sam sama napisala i provela u dječjem vrtiću Ivankovo.

2. ULOGA DJEČJE IGRE I SCENSKE LUTKE

2.1. Pojmovno određenje igre

Postoje brojne definicije igre. U jednoj od definicija igre, ona se smatra specifičnom aktivnošću koja najbolje odgovara prirodi djeteta i osnovnim zakonitostima njegovog psihofizičkog razvoja. „Igra nema ciljeva kojima služi, ona svoj smisao ima u samoj sebi. Igra nije radi nekog budućeg blaženstva, ona je u sebi već sreća.“ (Duran, 1995)

Može se reći da je igra fenomen koji se ne može obuhvatiti jednom operacionalnom definicijom i stoga je predmet proučavanja brojnih disciplina (psihologije, antropologije, etnologije, sociologije, pedagogije i dr.). (Duran, 1995)

2.2. Utjecaj igre na dijete

Igra je aktivnost koja najbolje odgovara prirodi djeteta i osnovnim zakonitostima njegovog psihofizičkog razvoja. Kao takva osigurava jedinstvo tjelesnog, intelektualnog, emocionalnog i društvenog razvoja. Stoga se može reći da je igra psihofizička aktivnost, čiji sadržaj omogućuje samoizražavanje djeteta i pruža mu veliko zadovoljstvo. Igra utječe na psihički i somatski razvoj i rast djeteta, kao i na razvoj psihomotoričkih sposobnosti, povećava otpornost organizma i samim time pozitivno utječe na zdravlje djeteta. Igra je najučinkovitije odgojno sredstvo koji ima utjecaj u formiranju i oblikovanju osobine ličnosti djeteta. (Kosinac, 2011)

Igra ima važnu ulogu u spoznajnom razvoju i značajnu funkciju u djetetovu tjelesnom, emocionalnom i socijalnom razvoju. (Mlinarević, 2000) Kroz igru dijete uči oblicima komunikacije, stječe povjerenje u vlastite snage, stvara pozitivnu sliku o sebi, uči socijalnom ponašanju, stvara prijateljstva, jača empatiju, uređuje odnose (poštujući dogovorena pravila i granice). Igre potiču dječje stvaralaštvo te tako pridonosi razvoju dječje mašte i intelekta. „Igra nudi brojna rješenja i svako je rješenje pravo, svaka je kombinacija prihvatljiva i može produžiti igru.“ (Ivon, 2010)

S obzirom na to da je temeljni pokretač i pokazatelj psihičkog odrastanja djeteta, može se reći da je najpogodnija metoda i oblik rada u vrtiću. Stoga ju je potrebno kombinirati s aktivnostima iz različitih područja stvaranja i izražavanja.

U prirodi čovjeka je da se igra cijeli život, no u djetinjstvu ipak ima najveće značenje i moć. (Findak, 1995) Razna istraživanja dokazuju da igra kao metoda rada s djecom

predškolske dobi ima veliko značenje za dijete, ali i brojne prednosti pred drugim oblicima i metodama rada. Kao neki primjeri mogu se izdvojiti:

- igra je prirodno samoobrazovanje,
- igra je efikasno sredstvo za razvoj psihosomatskih funkcija,
- igra kao aktivnost za učenje,
- igra kao slobodna aktivnost,
- osobno stvaralaštvo,
- igra kao vođena aktivnost,
- didaktička igra (za ostvarivanje postavljenih ciljeva),
- igra kao priprema za školu i život,
- raznovrsnost igre doprinosi raznovrsnosti i bogaćenju osobine ličnosti djeteta,
- igra kao najranija senzorno-motorička inteligencija,
- igra kao početna interakcija s okolinom,
- igra kao pravo djeteta,
- pomoću igre dijete isprobava i razvija svoje sposobnosti (funkcionalna igra),
- pomoću igre dijete upoznaje materijalni svijet,
- istraživanjem i provjeravanjem manipulira predmetima s ciljem stvaranja (konstruktivna igra),
- igrom upoznaje svijet odraslih i njihove odnose (simbolička igra),
- igrom uči, poštuje i pridržava se pravila igre,
- igrom stječe samopouzdanje,
- igrom razvija sve svoje tjelesne, psihičke, socio-emocionalne, stvaralačke sposobnosti.

2.3. Pojmovno određenje scenske lutke

Lutka se odnosi na malu ljudsku figuru sačinjenu od raznih materijala, a koju umjetnik-lutkar pokreće prstima ili uzicama. Pojam lutke podrazumijeva bilo koju figuru namijenjenu dječjoj igri – lutku igračku, modnu, porculansku, plastičnu i scensku lutku. (Županić-Benić, 2009)

Scenska je lutka svaki predmet kojemu je dodan pokret. Svaki predmet, ako ga se animira, može postati lutka. (Kroflin, 2011)

Sva djeca nose naklonost i ljubav prema lutki jer je ona element njihove igre, biće njihova svijeta, sudionik i sugovornik, njihov drugi, mali, često hrabriji i odvažniji „ja“. Osim toga, lutka je element i produkt umjetnosti. Iz mrtve materije lutkar stvara sliku života, viziju svijeta u potpunosti samosvojnu, na novi način postojeću i ostvarenu uz pomoć nove animirane materije. Može se reći da lutka živi u mašti i od mašte svojih (uvijek malih) gledatelja. (Paljetak, 2007)

Scenska je lutka nepresušan izvor dječje kreativnosti, a mogućnosti rada s njom su nebrojene u odnosu na gotovu lutku – igračku, koja manje angažira dijete u igri te mu oduzima kreativnost i stvaralačko djelovanje. (Šimunov, 2008)

Lutka je sveprisutna u čovjekovu životu kao igračka, kao umjetnička tvorevina i kao scenski rekvizit. Tijekom povijesti mijenjao se njezin izgled. Tako ju je nekad karakterizirala kićenost i raskošnost, a danas je poprimila moderniji izgled i predstavlja estetsku vrijednost. (Vukonić- Žunić, Delaš, 2006)

2. 4. Utjecaj lutke na dijete

Dijete izražava potrebu za pripadanjem već u najranijoj dobi. Tako se pri dolasku u vrtić ono osjeća ljutito, nemoćno i napušteno od obitelji, a lutka koju je donijelo od kuće pomoći će mu pri adaptiranju u novu sredinu. (Hicela, 2010)

Djetetova igra s lutkom pomaže da ono razvije sposobnost razumijevanja stvari iz raznih perspektiva, što je preduvjet za empatiju, toleranciju i emocionalnu inteligenciju. Lutka budi djetetovu maštu, zahtijeva dobru motoriku i tjelesnu koordinaciju, potiče grupnu dinamiku te pospješuje pravilan razvoj govora. Također, lutka je i posrednik u komunikaciji između djeteta i svijeta jer ona govori što dijete misli. Lutka nije samo oruđe dječje igre, već stalan i vjeran djetetov prijatelj. (Majaron, Kroflin, 2004)

Upotreba lutke u dječjem vrtiću navodi se kao važno motivacijsko sredstvo. Ona je poticaj za bogaćenje i senzibiliziranje djetetova emocionalnog, socijalnog i spoznajnog razvoja. (Hicela, 2010) Lutka djetetu pruža sigurnost, snagu i utočište. Ona je djetetov prijatelj, sudionik u zajedničkoj igri i zabavljač. (Šupica, 2018) Osim toga, doprinosi razvoju

djetetove mašte, kreativnosti i stvaralaštva. Igra s lutkom djetetu omogućuje da problema sagleda s drugog stajališta te tako bude potaknuto na toleranciju, razvoj emocionalne inteligencije i empatije.

Upotreba lutke u odgojno-obrazovnom procesu vidno doprinosi humanijem i manje stresnom uključivanju djeteta u proces socijalizacije tijekom prijelaza iz razdoblja igre u razdoblje učenja i zajedničkog rada. Lutkarska igra stoga odgojiteljima nudi brojne kreativne, učinkovite i djeci prihvatljive načine realizacije plana i programa u odgojno-obrazovnom procesu. (Šupica, 2018) Može se reći da su oblikovanje scenarija za lutkarsku predstavu – izrada lutaka, oblikovanje scene i kulisa, odabir glazbe i animacija lutke izvrstan način stimuliranja kreativnosti djece i idealna prigoda da se djeca izraze, prepuste mašti, izmisle priču od početka do kraja i to priču koja se možda temelji na poznatoj bajci ili na svakodnevnom događaju koji adaptiraju, transformiraju, proširuju ili pojednostavljaju. Dijete ima potrebu i sposobnost vlastitom imaginacijom oblikovati sadržaj, radnju i dijalog, izgovarati piščeve naputke, glumiti po više uloga promjenama izraza tijela ili animiranjem lutaka i predmeta.

Scenska lutka u dječjem vrtiću djetetu nudi priliku za sudjelovanje u zamišljenom svijetu koji stvara u igri te mu omogućuje da riječima izražava sve složeniji i bogatiji intimni doživljaj svijeta. Osim toga, pokreće djetetov misaoni i emocionalni svijet kao i svijet mašte. Pritom dijete dovodi u stanje uzbuđenosti, ushita i razigranosti. Lutka poboljšava djetetovu pozitivnu sliku o sebi. (Ivon, 2010)

3. VRSTE LUTAKA

Lutke je moguće podijeliti prema načinu pokretanja: rukom, koncima ili štapom, a dijele se na ručne lutke (ginjol i zijevalica), lutke na štapu (javajke), lutke za kazalište sjena i velike lutke te lutke na koncima (marionete). Još jedna podjela lutaka je prema poziciji s koje se animiraju. Tako je moguće razlikovati one koje se animiraju odozdo: ručne lutke i štapne lutke, te one koje se animiraju odozgo: marionete na koncima i marionete na žici. (Županić Benić, 2009)

U svojim lutkarskim predstavama, djeca najčešće upotrebljavaju ginjol lutke, lutke marionete, lutke na štapu te lutke sjene. (Majaron, 2002) „Poželjno je da dijete samo stvara

lutku jer tada je lutka samo njegova, zamišljena u njegovoj mašti, napravljena njegovim rukama, oživljena njegovom energijom i osjećajima.“ (Tomljanović, 2015)

Polazište praktične primjene lutke u radu s djecom je ideja kako oživjeti lutku, gdje djeca nisu samo pasivni promatrači predstave, već aktivni sudionici u procesu nastanka lutke i lutkarske predstave. Odgojitelj je dužan potaknuti, motivirati i ukazati na širu perspektivu ove umjetnosti jer upotreba lutke u dječjim vrtićima kod djece stvara osjećaj uzbuđenosti, razigranosti i ushićenosti. Osim toga, potiče se i dječji emocionalni, misaoni i fantazijski svijet. (Pokrivka, 1991) U nastavku rada detaljnije se prikazuju neke od najčešćih vrsta lutaka: lutke na koncu – marionete, ručne lutke – ginjol i zijevalica, štapne lutke – javajke te lutke sjene.

3.1. Lutke na koncu – marionete

Marionete (slika 1.) su najzahtjevnije i najsloženije lutke koje pokreću konci ili lutke na koncima. (Tomljanović, 2015) Marionete se sastoje od četiri dijela: glava, trup, noge i ruke. Osnovni materijal za izradu je drvo, no danas se često upotrebljava i plastična masa, žica, pluto i dr. (Šlopar, 2016)

Slika 1. Lutke marionete

Izvor: <http://www.marionete.si/images/marionete.jpg>

Brojne su prednosti korištenja ovih vrsta lutaka. U prvom redu tu su pokretljivost i fleksibilnost. Njima se mogu izvesti vrlo složeni pokreti i radnje budući da je svaki dio tijela pokretan. Kao jedan od nedostataka može se izdvojiti pak to što jedan izvođač ne može istovremeno izvesti više od jednog lika. Osim toga, izrada je vrlo zahtjevna i komplicirana, a animacija marionetama je vrlo složena i teška. Također, upotreba marionete zahtijeva dobro poznavanje lutke i njenog animiranja od strane animatora. (Šlopar, 2016)

3.2. Ručne lutke – ginjol i zijevalica

Ginjol lutka (slika 2.) glavni je predstavnik ručnih lutaka. Ime joj dolazi od francuske riječi *guignol*, a napravljena je u Lyonu (Francuska) 1808. godine. (Tomljanović, 2015) To je lutka koju lutkar navlači na ruku kao rukavicu, a potom svojim prstima i rukom upravlja njezinim pokretima. Lutkina glava nalazi se na kažiprstu lutkara, na srednjem ili malom prstu jedna ruka lutke, a druga na palcu. (Pokrivka, 1991) Ginjol lutka je vrlo jednostavna lutka; ima glavu i jednostavno tijelo koje čini košuljica preko koje se najčešće navlači kostim lutke. Ova vrsta lutaka obično nema noge, a ako ih ipak ima, tada se prebacuje preko paravana prema publici dok ruka ulazi u tijelo otraga u predjelu struka. Glava ginjol lutke pravi se od raznih materijala: drvo, papir, triko, i dr. (Šlopar, 2016)

Slika 2. Ginjol lutka

Izvor: <https://www.njuskalo.hr/image-bigger/djecje-igracke-ostalo/ginjol-lutke-slika-17544514.jpg>

Ginjol lutku djeca rado prihvaćaju i upotrebljavaju u svojim igrama ponajprije zbog jednostavnosti. Naime, mogu je u potpunosti kontrolirati i s lakoćom animirati u svojoj igri. Ginjol lutka je dobra za početnike pa je stoga često u upotrebi u vrtićima, školama i obiteljskim domovima. (Paljetak, 2007)

Zijevalica (slika 3) je također ručna lutka, samo što animatorova ruka iznutra otvara i zatvara lutkina usta. (Tomljanović, 2015)

Slika 3. Lutka zijevalica

Izvor:

http://1.bp.blogspot.com/_sXJ1D_TeJs0/S1mjFP9NVsI/AAAAAAAAAAmE/NVDk1DkRroA/s320/P1070645.JPG

Zijevalica se upotrebljava kada je kod karaktera najvažniji govor ili kada govor (riječ, pjesma) nosi najveću poruku. Zijevalica može biti načinjena od čarape s našivenim gumbima umjesto očiju koje se pojavljuju iza paravana, ili pak može biti vrlo složena namijenjena televizijskoj i filmskoj produkciji. (Rogošić, 2015)

3.3. Štapne lutke – javajka

Lutke na štapu podrazumijevaju one lutke koje se pokreću i kontroliraju pomoću štapa i žica. Štapne lutke imaju najviše mogućnosti, pojavljuju se u različitim oblicima i najmanje podliježu pravilima. (Rogošić, 2015) Glavni predstavnik štapnih lutaka je *javajka* (slika 4.). Ova vrsta lutke potječe s otoka Jave, a njezin otočni naziv je *vajang*. Originalna lutka izrađena je od drva, a kroz tijelo joj prolazi dugačak štap i tako pokreće glavu lutke. Uz pomoć dva štapa pričvršćena za šake odvija se pokretanje zglobova u ramenu, laktu i šakama na rukama lutke. Danas se pak koriste malo drukčije lutke, no slične su originalnima. Štap koji pokreće glavu više nije toliko dugačak te završava u tijelu lutke gdje se uvlači ruka, pa je lutka tako pokretljivija. Štapovi za ruke sada su zamijenjeni čeličnim žicama, a ruke više nemaju tri para zglobova. Ruku je zamijenio komad tanjeg užeta da bi lutka savijala ruke na stiliziran način. Ipak, mehanizam zgloba je ostao isti. Tijelo lutke javajke čini košuljica od platna, a na tu košuljicu se stavlja odgovarajući kostim za lutku. Ispod kostima nalazi se ruka animatora. (Pokrivka, 1991)

Slika 4. Lutka javajka

Izvor: <http://tilla.mdc.hr/Images/Eksponati/3470.jpg>

3.4. Lutke sjene

Lutke sjene (slika 5.) su praoblik filma i sežu u daleku ljudsku povijest. Kazalište sjena pojavilo se prvotno u azijskim civilizacijama i od tamo proširilo po ostatku svijeta. Sjene su se u prošlosti izrađivale od kože životinja, a danas je prisutan plastični materijal, papir, pergament. (Šlopar, 2016)

Slika 5. Lutke sjene

Izvor: http://www.uaos.unios.hr/artos/images/Ljubljana_Patka_smrt_i_tulipan.jpg

Sjene se pokreću rukom ili žicom, a potrebno ih je dobro osvijetliti na bijeloj podlozi da bi gledatelji dobili doživljaj prirodnog pokreta i oživljene lutke. (Šlopar, 2016)

4. SCENSKA LUTKA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM RADU

Scenska lutka u odgojno-obrazovnom radu ima svrhu uvrstiti lutku u život djece tako da djeca sama koriste lutke u raznim predstavama. Razlog uvođenja lutke u život djece je poticanje njihove mašte i kreativnosti, ali i upoznavanje same djece s kazališnim pomagalicama te izrada tih istih pomagala. U cijeloj situaciji uključivanja lutaka u život djece, veliku ulogu ima sam odgojitelj, koji djecu motivira i potiče na umjetnost i sve mogućnosti koje se mogu ostvariti kroz umjetnost. Ukoliko bi se sama lutka koristila u igri već u ranim djetetovim godinama, točnije u vrtićima, stvorila bi kod djece visok stupanj uzbuđenja zbog same svoje osebujne stimulacije. Takva lutka u toj dobi omogućila bi djeci da žive u svijetu kojeg su sami kreirali svojom maštom i svojim razmišljanjima. Smatra se da je to vrlo važno za djecu u toj dobi jer se u takvoj igri mogu maknuti od stvarnog svijeta. (Pokrivka, 1978)

Svaki odgojitelj u vrtićima trebao bi poticati djecu da se unesu u igru s lutkama i predstavu s lutkama kako bi ona kroz odrastanje sudjelovala u izradi raznih predstava, sudjelovala u radionicama izrade lutaka te bi priređivala izložbe samih izrađenih lutaka. (Šimunov, 2007)

Već je ranije spomenut odnos djeteta i lutke, ali također se naglašava i to kako lutka za dijete postaje pravo malo biće koje čini dio njegove igre i odrastanja. Tako dijete toj lutki prenosi svoje emocije i ima mogućnost činiti stvari koje ne čini u realnom svijetu s odraslim ljudima, kao što je govor djeteta prema lutki. Jer baš ta lutka može sve što dijete ne može u stvarnosti. Može živjeti u bilo kojem dvorcu ili čak u raznim spiljama, sve je to dio djetetovog izbora i mašte. (Šimunov, 2007)

Lutke prekrasno pjevaju, recitiraju, žive čas na prekrasnom kraljevskom dvoru, a čas u tamnim spiljama. U njih se usmjerila sva djetetova radost, uzbuđenje i zadovoljstvo. Sve te lutke žive nekim čudnim životom, a taj je njihov život nalik na ljudski.

U vrtićima u kojima postoji dio odvojen upravo za izradu scenskih lutaka i njihovu uporabu često je vrlo jednostavno uređen kako bi se djeca nesmetano mogla koristiti lutkama u svojim predstavama. Lutke koje su namijenjene djeci za predstave uvijek su primjerene težine kako bi se djeca lako služila njima i premještala ih s jednog mjesta na drugo mjesto. Svaka takva lutka mora biti izrađena od materijala koji je prilagođen djeci i dopušten za uporabu. (Pokrivka, 1978)

4.1. Animacija

Animacija je riječ koja svoje korijene ima u latinskom jeziku. Riječ dolazi od latinskog izraza „animae“ koji označava dušu ili oživljavanje. Stoga bi sama animacija lutke značila oživljavanje lutke, unošenje duše lutki. (Vukonić- Žunić, Delaš, 2006) Uz pojam animacije lutke povezujemo i pojam personifikacije.

Pojam animacije značio bi spajanje lutke i osobe koja ju animira. Lutkin ljudski oblik i karakteristike osmišljava njezin redatelj koji može biti dijete iz vrtića, učenik ili bilo tko drugi. (Vukonić- Žunić, Delaš, 2006)

Smatra se da je ono što će oživjeti lutku upravo pokret koji će izazvati pravi umjetnički prizor. (Pokrivka, 1978)

Animacija lutke od strane djeteta svoj početak ima u trenutku početka igre. Kada dijete napravi i fizički, ali i mentalni pokret s lutkom koja mu je u rukama ili u njegovoj blizini. Dovoljan je trenutak uzimanja lutke u ruku da lutka postane živa u mašti djeteta. Animacijom će dijete unijeti u lutku svoje emocije koje drži u sebi. Animacija potiče govor djeteta, ali i razvoj glazbene strane, likovne strane kao i same dramske strane u odrastanju. (Šimunov, 2007)

Lutka je neživa, ali zahvaljujući pokretu oživi. Igra započinje fizičkim i psihičkim pokretom lutke, čime se stvara svojevrstan jezik znakovlja upućen suigračima i gledateljstvu. Dovoljno je malo dodira maštom da ožive kartonske kutije, da zapjevaju jesenski plodovi. Činjenica da lutka postaje dio djeteta potiče dijete na inicijativu i kreaciju. Na lutku dijete projicira svoje osjećaje radosti, tuge i srdžbe. Odgojitelji i svi koji se bave djecom znaju da je lutka pokretač najraznovrsnijih igara. Te igre potiču široko dječje stvaralaštvo: likovno, glazbeno, govorno, dramsko te pridonose razvoju mašte i intelekta. Dijete može, uz pomoć odrasle osobe, napraviti jednostavnu scensku lutku koja će ga pozivati na igru, na govor, na ostvarenje govorne tvorevine. Dijete će igrajući se stvarati i stvarajući opet se igrati. Scenska lutka dovodi dijete u stanje uzbuđenosti, razigranosti i ushita. Pokreće njegov misaoni, fantazijski i emocionalni svijet te omogućuje da dijete riječima izražava sve bogatiji i složeniji intimni doživljaj svijeta.

Svaki animator svoju lutku želi animirati prema njezinim karakteristikama i mogućnostima jer je svaka lutka drugačija i ima posebnost u odnosu na druge lutke.

Animator ima značajnu ulogu. On je tvorac svakog lutkinog pokreta, svakog lutkinog okretanja glavom ili pomicanjem određenog dijela lutkinog tijela. (Vigato, 2001)

U vrtićima i odgojnim ustanovama prilikom animiranja lutaka sudjeluju i dijete i odgojitelj. Odgojitelj je u toj situaciji osoba koja djetetu pomaže da shvati karakteristike određene lutke i upozna je dijete s animacijom. Na samom početku procesa animacije, odgojitelj će samostalno pokazati djetetu kako se animira lutka, kako se lutka pomiče, kako joj se dodjeljuje glas i kako se s njom ophodi, a nešto kasnije prepustit će djetetu da samo dijete upravlja lutkom i određuje svaki lutkin pokret i svaki ton koji će lutka izgovoriti. Tako će djeca emotivno doživjeti lutku i imat će potrebu emotivno se ophoditi prema lutki kao prema niti jednom drugom predmetu s kojim bi se mogli igrati. (Vukonić- Žunić, Delaš, 2006)

Autorica Vigato (Vigato, 2011) u svojim radovima ističe kako postoje upravo tri faze koje su karakteristične za odnos animatora i lutke. Te faze su:

1. mehanički odnos animatora i lutke,
2. emotivno zbližavanje animatora i lutke,
3. dodjeljivanje ljudskih karakteristika lutki.

4.2. Lutkarski tekst

Lutkarski tekst, koji je usmjeren djeci predškolske dobi, mora imati određenu strukturu. To bi značilo da ne smije biti nametljiv didaktički, takav tekst mora biti uvjerljiv sa psihološke strane, trebao bi djeci prikazivati neke nove svjetove kroz maštu te bi trebao biti dosta raznolik u dijelu ritma. (Pokrivka, 1978)

Autorica Perić Kraljik iznosi da svaki lutkarski tekst mora imati određene zakonitosti. To vidimo iz njezinog članka u kojem navodi 5 ključnih faza za nastanak teksta koji će biti namijenjen djeci i njihovoj igri. Te faze su sljedeće:

1. "temeljita dramaturška priprema,
2. improvizacija i analiza igre,
3. odabir, izrada lutke i režiranje dobivenih rezultata,
4. prezentacija u završnom javnom programu,
5. analiza svih faza rada." (Perić K. M., 2005.)

Djeci je izrazito potrebno približiti svijet mašte u ranoj dobi djetinjstva, a to se može učiniti tek kad se u potpunosti shvati dječji svijet i želi mu se približiti. Dijete u tako ranoj dobi puno je raznih strahova. Kao neki od strahova, u literaturama, se navode sljedeći: strah koji dijete razvija prema glasnim zvukovima, strah od kiše, strah od mraka, strah od nepoznatih ljudi ili pak strah od razdvajanja od roditelja. Stoga se kroz igru može mnogo toga naučiti dijete i pomoći mu da se kroz lutkarske tekstove oslobodi strahova. Stoga je za osobu koja piše takav tekst izrazito važno da dobro poznaje psihi djece i da se toj istoj psihi može prilagoditi. (Perić Kraljik, 2005)

Igrokazi koji će se izvoditi u dječjim vrtićima mogu biti odraz nekih poetskih tekstova ili čak oživljavanja nekih likova koji se mogu pronaći u raznim pjesmama. Navodi se kako odgojitelj ima veliku ulogu u uvježbavanju djece za izvođenje tekstova te o njemu ovisi s koliko maštovitim svijetom će se dijete susresti u svojoj igri. (Šimunov, 2007)

Svaki igrokaz može biti strukturiran tako da vrtićka djeca imaju ulogu samo gledatelja ili da su djelomično uključena u njega. Može se strukturirati tako da djeca pomažu svom odgojitelju u pripremi cijelog igrokaza ili da su sama djeca animatori lutaka. Velik utjecaj na stvaranje igrokaza ima i volja samog djeteta u sudjelovanju u izvođenju lutkarskih tekstova. U svakom slučaju potrebno je djecu upoznati i s ovim svijetom i dati im šansu da animiraju lutku. Upravo se kroz taj način rada mogu otkriti i neki talenti kod djece na kojima se kroz odrastanje može raditi i usmjeriti ih na daljnji rad i trud. (Šimunov, 2007)

4.3. Govor lutke

Sam govor lutke vrlo je važan za predškolsku djecu jer je upravo takva vrsta govora pogodna za učenje i svladavanje jezika. Lutke pomažu djeci obogatiti svoj vlastiti jezik i govor. Djeca imaju ulogu animirati lutku i tako ih se usmjerava ka komuniciranju. Takva igra djecu potiče na govorenje. Studije navode da se djeca koja su sklonija strahovima puno lakše oslobađaju tih strahova uz pomoć lutaka. Navodi se kako je sama lutka odlična igračka za djecu kako u vrtićima tako i u vremenu koje djeca ne provode u vrtićima. (Kroflin, 2011)

U dječjoj dobi govor lutke ima vrlo snažan utjecaj na dijete, čak i više nego riječi neke osobe koja je u ulozi odgojitelja ili čak roditelja. Djeca ponekad pažljivije slušaju govor lutke nego govor ostalih. (Šimunov, 2007)

4.4. Scenografija

Svaki prostor u kojem će se izvoditi lutkarska predstava mora biti vrlo jednostavan. Takav prostor trebao bi se sastojati od svega par laganih paravana koji se mogu vrlo lako pomicati i sastavljati kako je potrebno za izvođenje predstave. Takvi paravani trebali bi biti u visini ljudi, a široki bi trebali biti do dva metra. Uz sve navedeno stavljaju se još i paravani koji će biti nešto veći, ali su oni namijenjeni za sakrivanje pozadine, a ne za samo korištenje u predstavi. (Pokrivka, 1978)

Što se tiče lutaka koje će se koristiti u lutkarskim predstavama potrebno ih je urediti tako da djecu potaknu na određeno stanje. Autorica Pokrivka za materijale od kojih će biti načinjene lutke navodi sljedeće: „Neki od materijala za kreiranje scenskih lutaka daju posebnu draž jer se djeca s tim susreću svakodnevno kao na primjer metla, četka, kuhača, različito voće i povrće, tikve, osušene plodine, kutije, rukavice i slično.“ (Pokrivka, 1978)

4.5. Prostor i mizanscena

Mizanscena je pojam francuskog porijekla koji označava scenski aranžman, određivanje položaja i kretanje glumaca po pozornici.

Prostor lutke se odnosi na samu ideju kako treba izgledati prostor. Razlog takve ideje se sastoji u lutkinim mogućnostima koje nisu ograničene kao što su ljudske mogućnosti ograničene. Lutka ima mogućnosti kretanja po svim pravcima čak i bez postojanja konkretnog prostora za lutkino kretanje. Što znači da se lutka nalazi u oslobođenom prostoru i može se kretati gdje animator želi. (Deželić, 1977)

4.6. Glazba

Glazba ima ulogu pomaganja u radnjama koje lutka treba obaviti odnosno radnjama koje animator treba izvesti. Glazba će pomoći da se dočara radnja gledateljima onako kako ju animator vidi. Kada bi se raspleti i zapleti u predstavama naglašavali jačom glazbom tada bi se izazvala neočekivana dimenzija na gledatelje. Glazba također, u velikom broju slučajeva, dočarava određene radnje i pobliže ih opisuje. (Pokrivka, 1978)

Glazba je vrlo utjecajna na djecu predškolske dobi, a u izvođenju predstava glazba uvelike utječe na djecu. U predstavama lutke pjevaju, plešu, pomiču se i slično. Svaka pjesma koju će lutka izvoditi može biti otpjevana od strane animatora ili se može pustiti pjesma u pozadini koju će lutka otpjevati. S druge strane imamo i glazbu koja nije namijenjena izvođenju od strane same lutke. Takva glazba služi kao dio pomagala u predstavi koja će dočarati atmosferu. (Pokrivka, 1978)

Glazba ima znatnu ulogu na radnju predstave. Na primjer, uzmu li se neki misteriozni zvuci za određene dijelove, gledatelji bi mogli shvatiti da se radnja predstave događa u šumi i slično. Ukoliko bi se koristili vrlo živahni i veseli tonovi, gledatelji bi mogli shvatiti da se radnja odvija na nekakvoj livadi koja je obasjana suncem. Iz navedenih primjera zaključuje se kako glazba uistinu uvelike utječe na dojam gledatelja i pojačavanje radnji u izvođenju. (Vigato, 2011)

4.7. Redatelj

Redatelj u kazališnim predstavama ima vrlo značajnu ulogu. Takva osoba je od ključne važnosti za nastanak predstave sa strane svih aspekata. Njegova uloga je usmjeriti cjelokupnu predstavu kako bi ona dobila smisao i bila jasna publici. Važno je da takva predstava bude dobro osmišljena i da se na ispravan način prenese publici. Mora biti vjerodostojna estetskim vrijednostima i psihološkoj uvjerljivosti. (Pokrivka, 1978)

Redatelj u predstavama sudjeluje od prve do posljednje faze izrade predstava. Sudjeluje, kako u samom nastanku teksta, tako i u izradi svih rekvizita koji su potrebni za predstavu, u odabiru glazbe koja će se upotrebljavati u različitim dijelovima predstava. Naglašava se važnost redatelja i u kreiranju samih lutaka koje će biti glavni rekvizit za izvođenje predstave. (Pokrivka, 1978)

Navedena osoba sudjeluje i u samom vježbanju za izvođenje predstave. Redatelj sudjeluje u profesionalnim kazališnim predstavama, a u njegovoj ulozi u školskim predstavama nalazi se učitelj ili odgojitelj. Uloga učitelja i odgojitelja je tada nešto drugačija od onog redatelja u profesionalnim predstavama. Iako imaju slične dužnosti, ali u različitim mjerama, ipak se po nečemu i razlikuju. Naime, odgojitelj u pripremanju predstave s djecom rane dobi ima dodatni zadatak motivirati djecu na sudjelovanje i izvođenje predstave te ih motivirati da sami kreiraju određene rekvizite koje bi željeli koristiti u predstavama, dok

kazalištima s profesionalnim izvođačima nije potrebno toliko motiviranosti prema animatorima. (Vukonić- Žunić, Delaš, 2006)

5. PRIMJENA LUTKE U ODGOJNO-OBRAZOVNOM RADU

5.1. Lutka – skupine

Lutka je u lutkarskoj igri poseban prijatelj djeteta pa je tako i neizostavan dio života djece u vrtiću. Osoba koja odgaja djecu, odnosno odgojitelj može koristiti lutku u svakodnevnim situacijama. Lutka se može koristiti pri pozdravljanju djece prilikom njihovog ulaska u vrtić kao i pri njihovom izlasku iz vrtića. Osim toga, lutka se koristi pri raznim igrama, radnim aktivnostima, doručka, ručka, međuobroka i sl. „Upotrebom lutke odgojitelj želi uspostaviti i održavati pozitivnu komunikaciju s djecom, stvarati radne navike kod djece i poticati razvoj kulturno-higijenskih navika.“ (Šlopar, 2016:18) Dijete se pomoću lutke može informirati, najaviti neko ponašanje koje se može očekivati u određenim situacijama te usmjeriti njegovu pažnju. Osim toga, lutka svakako može pomoći u izgradnji prijateljskih odnosa i suradnji s drugom djecom. (Šlopar, 2016)

5.2. Lutka – sadržaj

Pomoću ovakvog načina primjene, odgojitelj lakše razumije pojedino dijete te ga potiče na učenje i stjecanje novih iskustava unutar sadržaja ili područja. Omogućuje im bolje i lakše usvajanje kako postojećih tako i novih znanja. „Tako svako dijete usvaja nova znanja na zanimljiviji, bolji, živahniji način. Lutka tako omogućuje situacijsko i kontekstualno učenje djece, a takvo učenje je neophodno u procesu građenja znanja djece rane i predškolske dobi.“ (Šlopar, 2016:18)

5.3. Lutka – odgojni projekt

Ako se želi ostvariti neka cjelovita tema ili odgojni projekt, primjenjuje se ovakav način korištenja lutke. „Lutka povezuje različite sadržaje i aktivnosti koje obuhvaća određena tema ili odgojni projekt te je na tom putu lutkina priča nit vodilja.“ (Šlopar, 2016:19) Pomoću lutke, odgajatelj potiče dijete na razmišljanje te tako dijete lakše prelazi iz jedne aktivnosti u drugu aktivnost. Ovaj način primjene je jako važan ako se pokušava ostvariti cjeloviti pristup učenja djeteta. (Šlopar, 2016)

5.4. Lutkarske igre, improvizacija

„Lutkarske igre sa scenskim lutkama u dječjem vrtiću su najčešće spontane, slobodne i stvaralačke.“ (Barić S., 2017:24) Osim toga, one mogu biti i didaktičke. Stvaralačke igre su slobodne igre u kojima se djeca samostalno i na vlastitu inicijativu opredjeljuju za igru te razvijaju svoje ideje i misli. Sukladno s time dolazi improvizacija koja se smatra jednim od najzanimljivijih oblika lutkarske igre. Moguća je i u monologu i u dijalogu, ali do njezinog pravog izražaja dolazi kada se provodi u većoj skupini djece. Improvizacija je kreativna sposobnost da se brzo i bez nekih velikih priprema nađe govorni izraz za određeni sadržaj. Ispočetka je svoj djeci teško improvizirati, odnosno smišljati rečenice u određenom trenutku ali s vježbom će im to ići sve lakše i lakše. Na početku će im rečenice biti kratke i jednostavne, ali poslije će steći rutinu govorenja zahvaljujući govornim vježbama. Sva djeca koja sudjeluju u improvizaciji se prije samog izvođenja dogovaraju, snalaze za rekvizite, dijele lutke i različite uloge. Tako se djeca više zbližavaju, druže i zabavljaju. Svako se uživi u svoju ulogu i pokušava ju što bolje odraditi. Kada odrade improvizaciju osjećaju se „važnima“ te se smatraju „pravim glumcima“, imaju publiku koja ih bodri i daje im pljesak. (Šlopar, 2016)

5.5. Monolog

Najčešća forma u dječjoj igri je monolog. Dijete gleda lutku, dira ju, izvodi s njom različite pokrete te želi da ona govori. Nakon toga, dijete iskušava svoj glas, što može biti jako zanimljivo. Nakon toga počinje s izgovaranjem riječi, rečenica. Počinje prvi monolog kada s lutkom u ruci govori samo sebi te tada nesvjesno do izražaja dolaze govorne vrednote kao što su boja glasa, visina, intenzitet i sl. Djecu zabavljaju takve igre te ih oni stalno ponavljaju. „Svoju sreću i oduševljenost dijete želi pokazati i ostaloj djeci zato im se nakon tog saznanja i obraća. Ono i dalje izvodi svoj monolog kako bi ga čuli, a zatim se obraća djeci ponaosob kako je vidio od odgojitelja. Ovisno o djeci slušateljima, nešto ih pita, ispriča.“ (Šlopar, 2016:22)

Prilikom odabira, svako dijete pažljivo promatra sve lutke i zatim izabire onu koja je po njemu najzanimljivija i najprivlačnija. Dijete koje ima već iskustva s lutkama, uzet će bilo koju lutku koja mu je na raspolaganju.

Dječji monolog odraslima omogućuje da uoče i otkriju govorni potencijal djeteta. Također je pokazatelj kako, kada i gdje odrasli trebaju početi s govorom. Veoma je bitno da se djetetu pruži podrška pri odabiru i samoj igri. S djecom trebaju razgovarati, čitati im, voditi ih u kazalište, smišljati kvizove riječima i sl. Kroz takve oblike druženja, dijete će se sve više i više oslobađati u govoru i s veseljem uzimati lutke, a njihova mašta i ideje će biti sve veće i veće.

5.6. Dijalog

Dijete se ne zadržava dugo na dijalogu već traži partnera, sugovornika, osobu s kojom će pričati i njoj izražavati svoje misli o osjećaje. Tako dijete otkriva dijalog odnosno razgovor između dvije ili više lutaka. U većini slučajeva se radi o pitanjima i odgovorima što predstavljala govorni potencijal djeteta. Pitanja i odgovori kod mlađe djece većinom budu kratki dok kod starije dijalozi postaju sve duži i duži. Sva djeca izmjenjuju svoja znanja i iskustva komunicirajući pomoću lutke.

„Lutka je kao poticajno sredstvo govornog komuniciranja nezamjenjiva, a dijete ima veliku potrebu za razgovorom i dijalogom.“ (Šlopar, 2016:25) Ako je dijete samo, odnosno ako nema osobu s kojom može razgovarati, uzima lutku i postavlja njoj pitanja, daje odgovore drugim igračkama i raduje se tome. „Dijalog pomoću lutke je u nekim situacijama i početak socijalizacije. Dosta djece je sramežljivo, a pomoću lutke se "skriva" i nema osjećaj da je izloženo ono samo nego da je tamo samo lutka.“ (Šlopar, 2016:25)

Dijete otvara svoju dušu i lakše komunicira s drugom djecom, potiče i njih na komunikaciju te da i oni uzmu lutku i komuniciraju. Odgojitelji bi mlađoj djeci trebali davati dijaloge koji će im biti zanimljivi, bliski i razumljivi. (Šlopar, 2016)

6. LUTKA I ZADOVOLJAVANJE DJEČJIH POTREBA

Već u ranoj dobi, svako dijete ima potrebu za osjećajem pripadanja. Počevši od predškolske dobi pa sve do razdoblja adolescencije, izuzetno je vidljivo djetetovo nezadovoljstvo uzrokovano neispunjenošću. Dijete se tada osjeća odbačeno, nemoćno, tužno i ljuto, a ti ga osjećaji prate sve dok se ne postignu emocionalni odnosi s odgojiteljem. U takvim okolnostima, upravo je lutka najbolji način za postizanje snažnih emocionalnih veza. Dijete kroz igru uspostavlja monolog s lutkom, povjerava joj se te se počinje osjećati snažnije, afirmiranije i moćnije. (Ivon, 2010)

Lutka uvelike pomaže i samom odgojitelju jer se s djetetom lakše uspostavlja komunikacija pomoću lutke kojoj dijete samo daje autoritet, ona je svojevrsni „sugovornik od povjerenja“. Tako lutka postaje posrednik između djeteta i njegove okoline. Sukladno navedenom, nastavak rada opisuje način na koji lutka kao sredstvo potiče djetetov društveni, emocionalni i spoznajni razvoj.

6.1. Lutka u poticanju pozitivne slike o sebi

Odgojitelji pomažu djeci u razvijanju pozitivne slike o sebi samome, što za predškolsko dijete podrazumijeva razvoj kompetencije i samoopservaciju. Razvijanjem pozitivne slike o sebi samome, dijete se lakše prilagođava svojoj okolini i kulturi u kojoj živi. (Ivon, 2010)

Razvoj pozitivne slike o sebi samome može imati značajnu ulogu u postizanju školskog uspjeha/neuspjeha jer istovremeno raste i djetetova spoznajna sposobnost. Dijete igrajući se s lutkom uči voljeti i vidjeti sebe kao jedno biće, a tako raste njegovo samopouzdanje i vrijednost. Igra s lutkom pomaže djetetu da upozna svoje vlastito tijelo, funkciju, građu, veličinu, a istovremeno zapaža i detalje i razlike (rasa, spol itd.). Za postizanje pozitivne slike kod djece predškolske dobi, važno je lutku upotrebljavati kao medij. (Čudina-Obradović, 1990)

„Lutka se u odgojiteljevim rukama prema svakom djetetu odnosi pažljivo, sluša ga, omogućuje mu dijalog...dogovara se s djetetom“. (Ivon, 2010:40) Lutka uz pomoć neverbalnih znakova (pokreta), djeci daje zadatke koje oni verbalizacijom prepoznaju, a

potom rješavaju. Također, igrajući se s lutkom dijete spoznaje razne životne situacije (pruža mu se prilika da stekne iskustvo uz pomoć nekoga tko u stvarnosti ne postoji). Za vrijeme predškolskog odgoja, osim dobrih lutaka, dijete susreće i one zlobne, a upravo one pomažu u suočavanju sa svakidašnjim problemima. Ono što veseli dijete je činjenica da ono u igri s lutkom ne može nauditi lutki. Lutka može trčati, skakati, boriti se, ali ne može biti inteligentna, slaba i osjećati bol. Kroz takve igre s lutkom, dijete razvija razne slike o sebi samome. (Ivon, 2010)

Kod predškolske djece posebno je zanimljiva *humaneta*. *Humaneta* je „...tjelesna lutka koja zorno prikazuje djetetov „alter ego“; načinjena od starog papira ili velike papirnate vreće.“ (Ivon, 2010:41) *Humaneta* je djetetove veličine te može biti rukama i nogama pričvršćena na dijete, čime ih se animira. Dijete nosi lutku ispred vlastitog tijela, što pomaže u boljem doživljavanju i dočaravanju lutkina karaktera. Još jedan način na koji može nastati *humaneta* je obris djetetova tijela koji dijete pričvrsti na sebe. Upravo je to onaj pravi alter ego djeteta, ja-lutka. Ono što je zanimljivo kod takve lutke je činjenica kako dijete vidi sebe „drugačije“ s nekog novog stajališta. Uz pomoć *humanete*, dijete može izvoditi ono što je u stvarnom životu nemoguće (primjerice letjeti). (Ivon, 2010)

Djeca odgojitelja vide kao osobu koja nosi uzbuđenje i radost u skupinu jer je on taj koji je najviše s lutkom. Odgojitelj se tako može pretvoriti u različite životinje, može postati čarobnjak ili bilo koje misteriozno biće. Upravo to ponašanje pozitivno djeluje na razvijanje slike o sebi samome. (Ivon, 2010)

6.2. Lutka i poticanje dječje samostalnosti

Djetetova samostalnost u predškolskoj se dobi treba poticati i razvijati u svim aspektima djetetova života, počevši od odijevanja i hranjenja pa sve do donošenja odluke o tome koju će igračku odabrati za igranje, na koji će se način suočiti s problemima ili zadacima itd. Prema mnogim autorima, samo je samostalno dijete slobodno dijete. (Miljak, 1996)

Za razvoj dječje samostalnosti važno je razumijevanje, poštovanje te tolerancija, a veliku ulogu u tome imaju odrasli. Odrasle osobe djetetu predstavljaju model po kojem se treba ponašati te ako se djetetove ideje i želje poštuju, dijete će naučiti uvažavati misli i osjećaje druge djece i odraslih. Najbolji način na koji dijete uči je dok ono samostalno

istražuje, uz pomoć vlastitih iskustava. Kroz vlastita iskustva, dijete zaključuje i usvaja nova znanja te mu je važno omogućiti materijale koji će mu pri tome pomoći. (Miljak, 1996)

Djetetova samostalnost može se poticati i u mješovitim vrtićkim skupinama. U takvim oblicima grupiranja, djeca predškolske dobi dolaze u izravne interakcije sa starijima od sebe, što im istovremeno pomaže u razvijanju različitih sposobnosti te usvajanju novih znanja i pojmova. U takvim oblicima grupiranja dolazi do pozitivnih učinaka na igru dramatizacije (primjerice odabir teme te razine kompleksnosti prikazivanja igre. Starija djeca prilikom dramsko-lutkarskih igara potiču mlađe prilikom odabira raznolikijih lutaka, a to dovodi do produbljenja i širenja glavne misli igre dramatizacije. (Nenadić-Bilan, 2003)

6.3. Lutka u poticanju socijalne kompetencije djeteta

Razvoj i socijalizacija svakog djeteta se odvija kroz odnos s roditeljima i odraslima. Upravo je taj odnos ključan za razvoj djeteta i njegovog ponašanja u predškolskoj dobi. Tijekom socijalizacije, razvoj djeteta se odvija kroz sljedeće smjerove: (Shaffer, 1988)

- dijete počinje kontrolirati svoje vlastito ponašanje (samokontrola),
- djetetovim rastom se razvijaju i njegove osobine,
- dijete usvaja nova znanja, vještine, predmete, a to mu omogućava interakciju s okolinom u kojoj živi.

U predškolskim se ustanovama djeca susreću s različitim situacijama u kojima se od njih očekuje upotreba emocionalnih, komunikacijskih te socijalnih sposobnosti. Upravo u tim ustanovama grade se odnosi s odgojiteljima i vršnjacima koji u budućnosti predstavljaju osnovu daljnjeg života u kojem će se razvijati sve složeniji odnosi. Za sklapanje prijateljstava, djeci su potrebna različita socijalna znanja, odnosno norme i društvena pravila koja se primjenjuju u odgojnim skupinama. (Ivon, 2010)

Ovisno o sredini u kojoj se nalazi i vlastitom odabiru, dijete u određenim situacijama pokazuje ponašanje za koje misli da ide njemu u korist. To ponašanje se dijeli na prosocijalno (poželjno) te agresivno (nepoželjno). Kada se dijete ponaša nepoželjno, odnosno agresivno to predstavlja njegovu obranu vlastitih prava ili borbu za nečim. U takvim situacijama kontakt se s djetetom najlakše može uspostaviti tako da mu se predloži da „svoju agresivnost odigra s lutkom“. Uključivanjem lutke u ovakve situacije, djeci se olakšava razumijevanje uzroka

ljutnje te ona lakše prihvaćaju činjenicu da su problemi i sukobi dio života. U predškolskim skupinama kroz lutkarske igrokaze djeca udružuju svoje ideje i prijedloge oko izrade scene, međusobno raspravljaju i dijele uloge, pružaju podršku jedni drugima i sl. Sve to dovodi do uspostavljanja i razvijanja interakcijskih odnosa djece te ona lakše spoznaju sebe i svoju ulogu u okruženju u kojem se nalaze. (Ivon, 2010)

6.4. Lutka u poticanju govornog i spoznajnog razvoja

Važno je da se prilikom lutkarskih igri s pričanjem uspostavi verbalna i neverbalna komunikacija jer se tako uvelike dijete potiče na korištenje riječi, uspostavljanje dijaloga, oblikovanje rečenica te kreativnost u stvaranju novih situacija. Sukladno tome, za poticanje govornog i spoznajnog razvoja kod djece predškolske dobi, do izražaja dolazi prava moć lutke. Fizički izgled lutke „potiče“ izmišljanje prikladnog glasa, a to znači da razni vidovi kreativnosti pomažu poticati govorno izražavanje. „Lutka može pjevati, govoriti vrlo čudne strane jezike, mijenjati riječi i izraze u skladu s novim događajima, ona daje mogućnost da se u razgovoru čuje i suprotna strana.“ (Majaron, 2004:10) Nerijetko je lutka znatiželja, postavlja različita pitanja te se prilagođava dječjem žargonu.

Dječja verbalna komunikacija potiče se pričanjem bajki uz pomoć lutke, odnosno potiče se korištenje figurativnog jezika, vizualizacija te dječja znatiželja. Iskustva iz prakse te brojna istraživanja su dokazala da se bajkom i lutkom verbalna komunikacija potiče na sljedeći način: (Majaron, 2004)

- interpretiranje bajke pomoću lutke najbolji je način da se djecu predškolske dobi uključi u taj kontekst,
- dijete se lakše uključuje u izvedbu bajke kada je ona vizualna, nego kada se samo čita ili priča,
- dolazi do pozitivnog utjecaja na djetetovo korištenje jezika kada se susretne s bajkom putem animiranih figura.

6.5. Lutka u poticanju dječjeg stvaralaštva

Stvaralaštvo podrazumijeva slobodno, inovativno, smisleno te kreativno mišljenje, a sastoji se od sljedeća tri obilježja: (Ivon, 2010)

- emocionalno obilježje (upornost, odupiranje konformizmu, hrabrost za preuzimanje rizika od ismijavanja, hrabrost da se razmišlja drugačije i sl.),
- motivacijsko obilježje (želja za radom na idejama te uspostavljanje komunikacije nakon što se ideje oblikuju) i
- intelektualno obilježje (sposobnost da se stvaraju nove ideje i misli).

Ako se želi utjecati na dijete tako da ono misli kreativno te ostvaruje stvaralački uspjeh, odgojno-obrazovne mjere moraju sadržavati sva tri navedena obilježja. Brojni su praktičari i teoretičari dokazali da se kroz igru jača dječja kreativnost i stvaralaštvo jer ona u igri postaju slobodna u iskušavanju novih zamisli, mogu se izražavati kako žele, istražuju i kombiniraju nova iskustva. Kroz igru dijete može oblikovati realni svijet na „svoj način“ jer igra podrazumijeva proces kroz koji dijete stvara nove slike i preoblikuje one stare. (Ivon, 2010)

Kada je riječ o poticanju dječjeg stvaralaštva pomoću lutke, proces je moguće promatrati kroz tri etape. U prvoj etapi dijete promatra lutku, dodiruje ju, baca, pokušava ju na razne načine „oživiti“. U drugoj etapi dijete polako otkriva mogućnosti lutke, odnosno da lutka radi ono što bi ono htjelo (dijete pomoću lutke može progovarati te mu ona predstavlja „pomoćnicu“ za prilagodbu u različitim životnim situacijama). U zadnjoj, trećoj etapi lutka dobiva neku ulogu lika, a dijete s tom ulogom razvija dijalog ili monolog. Kombinacijom radnji kroz igru s lutkom, raste djetetova mašta te ono dobiva brojne nove ideje. „Lutka u svijetu dječje mašte mijenja stotinu uloga, sto puta umire u okviru jedne igre, da bi se malo zatim rodila u potpuno novoj ulozi u drugoj igri. I tako dijete raste, stvarajući nove igre...“ (Kužat- Špaić, 1975:57)

U odgojno-obrazovnom radu odgojitelji se najčešće zadovoljavaju kada dosegnu drugu etapu, a upravo je u toj etapi ključna uloga odgojitelja. Već u jaslčkoj dobi, odgojitelji usmjeravaju dijete na stvaralaštvo s lutkarskim elementima (primjerice kroz igru prstima na rukama ili animacije igračaka kreativnim događajima). Na taj se način počinje poticati dječja kreativnost koja jača djetetovu samostalnost. Posebno su za djecu te dobi zanimljive lutke (predmeti) iz svakodnevice te stvaranje kazališnih predstava s njima. (Ivon, 2010)

U današnjem potrošačkom i informacijskom društvu, kreativne stvari kao što su lutke, pomažu djetetu da se kreativnije izražava i bolje uklapa u društvo u kojem se nalazi. Dijete tako dobiva priliku za estetskim učenjem, procesom u kojem se iskustvo integrira u znanje koje je povezano s umjetničkim predmetima te tako zadobiva novu svrhu, opipljivu u obliku i materijalu (u lutki). U usporedbi s umjetnicima, kojima je potrebna hrabrost da svaku stvar vide kao „prvi put“, djeca sve stvari izražavaju kao nove te im za to nije potrebna velika hrabrost, ali im je potrebno dobro raspoloženje. Sukladno tome, iznimno je bitno stvoriti poticajno pedagoško okruženje te omogućiti djeci dobre uvjete za igru s lutkama. (Ivon, 2010)

Da bi se kod djece predškolske dobi što više potaknuo razvoj stvaralačkih sposobnosti, važno je omogućiti im da svoje lutke izrađuju sami te da svi zajedno sudjeluju u osmišljavanju igrokaza. Nekolicina autora ističe sljedeće: „Poželjno je da dijete samo stvara lutku. Tada je ta lutka samo njegova, zamišljena u njegovoj mašti, napravljena njegovim rukama, oživljena njegovom energijom i osjećajima.“ (Majaron, 2002:55) U takvom stanju stvaralačke sposobnosti djeteta dolaze najviše do izražaja.

6.6. Komunikacija pomoću scenske lutke

Vrlo važan korak u razvoju svakog djeteta je otkrivanje načina na koji se uspostavlja komunikacija. U današnje vrijeme, djeca su također izložena stresu i velikom pritisku pa je bitno da im se komunikacija olakša što više. Najbolji način olakšavanja komunikacije je putem osjećaja, ali oni nekad znaju biti stresni i opasni. Jedan od najboljih načina na koji se komunikacija među djetetom i odgojiteljem može poboljšati je pomoću verbalnih i neverbalnih znakova. Za izbjegavanje stresnih situacija dobro je u komunikaciju uključiti lutku, počevši prvo od starije osobe i lutke u njezinim rukama, do djeteta, a potom obrnuto (od djeteta koje se odrasloj osobi obraća pomoću lutke). Mišljenje lutke se bolje i s više oduševljenja prihvaća, nego ono odgojiteljevo jer lutka predstavlja autoritet koje je dijete odabralo, a ne „dodijeljeni autoritet“. Dijete lutki može kroz komunikaciju povjeriti svoje probleme te ponovno s okolinom u kojoj se nalazi uspostaviti komunikaciju putem simbola. Lutka može pružiti reakciju punu emocija koja nije ovisna o riječima. Upravo tako lutka dobiva moć u rukama djeteta i odgojitelja, potičući tako društveni, kognitivni te emocionalni rast. (Majaron, 2002)

Lutka može biti i jako dobro sredstvo izražavanja svega onoga što se djeca ne usude izreći jer iz iskustva znaju da „to ne smiju raditi“. Djeca tako progovaraju kroz lutke, drugim riječima bez straha izražavaju svoje želje, misli i emocije. U nekim situacijama (primjerice kod strogog odgoja) djeca ne mogu izreći sve svoje misli. Sukladno tome, progovarajući kroz lutku, može se vidjeti kako lutka tuče oca, govori da ne voli ići u vrtić ili školu ili plače zato što je majka vikala na nju. Iznimno je važno da u takvim situacijama odgojitelji reagiraju na vrijeme jer to može biti skriveni poziv u pomoć. Oni moraju dobro promisliti o tome što su zapazili i čuli jer je ponekad potrebno potražiti pomoć kvalificiranih specijalista. (Majaron, 2002)

6.7. Lutka kao terapeutsko sredstvo u radu s djecom s teškoćama u razvoju

Lutka predstavlja sredstvo pomoću kojeg se olakšava proces psihoterapije. Problem se prenošenjem u igri izražava na drugačiji način. Ponekad djeca teže prihvaćaju lutke kao terapeutsko sredstvo pa im je u tom slučaju potrebno ponuditi više načina izražavanja (kroz crtež, dramatizaciju, igru itd.). Kod djece s teškoćama u razvoju, uzroci poremećaja se analiziraju i kroz obiteljske odnose. Sukladno tome, rad u obitelji je neophodan te su oblici rada pomoću lutaka koji uključuju obitelji vrlo važni. (Glibo, 2000)

Lutke koje se koriste u terapiji s djecom s poteškoćama u razvoju su: (Bastašić, 1990)

- lutke različitog spola, veličine i dobi,
- lutke u uniformama (policajci, vatrogasci, liječnici, vojnici itd.),
- lutke koje imaju izražene spolne osobine (trudnice koje mogu roditi bebu, muškarci, žene, djevojčice i dječaci),
- lutke koje predstavljaju nešto loše (smrt, vještice, vampiri, itd.),
- lutke koje predstavljaju likove iz bajke (čarobnjak, princeza, kralj, zmaj, div, itd.),
- lutke životinje (pas, mačka, miš, konj, vuk, itd.).

Potrebno je koristiti što više različitih lutaka jer se tako djetetu otvaraju mogućnosti da se izrazi na više načina. Zanimljive su uloge policajca, kauboja ili životinja. Primjerice kaubojski su uglavnom u igrama dječaka, policajci pozivaju kroz igru na savjest, a životinje u igri mogu otkriti puno dječjih tajni. (Bastašić, 1990)

U nastavku se rada navode neke životne situacije koje za djecu predškolske dobi mogu biti vrlo stresne i bolne te dovesti do poteškoća u razvoju. U takvim situacijama lutka može biti terapeutsko sredstvo na sljedeći način: (Glibo, 2000)

- ako je dijete izgubilo neku važnu osobu u svom životu, potrebno ga je uključiti u proces žalovanja, a reakcije okoline nerijetko mogu biti puno traumatičnije za dijete nego sami gubitak. Upravo iz tog razloga koriste se lutke koje kroz igru djetetu olakšavaju suočavanje s gubitkom;
- boravak u bolnici kod mlađe djece često dovodi do emocionalnog poremećaja. Poremećaj je nemoguće izbjeći, ali se on može, pomoću pravilne pripreme, iznimno ublažiti. Lutka u takvim situacijama pomaže djeci prevladati strah od medicinskih zahvata pomoću igre;
- kod djece čiji su roditelji razvedeni ili žive u odbačenoj atmosferi, zna doći do razvoja dramatičnog oblika prijenosa. Djeca koja se nalaze u takvim situacijama su „emotivno gladna“ pa često žele lutke druge djece ponijeti lutku kući;
- vrlo je značajan i utjecaj uniformiranih lutaka (policajac, liječnik, vatrogasac, poštar itd.) jer se djeci sugerira uspjeh igre kada su u pitanju savjest i svijest;
- mlađoj djeci treba dodir, a lutke im to mogu omogućiti i neizravnim putem (otvaranjem usta te vlastitom konstrukcijom koja omogućava hvatanje);
- lutke koje imaju naglašene seksualne osobine, daju mogućnost za igre čije su tematike vezane uz rađanje i ljubav, ali i prvo suočavanje sa smrću, problemom koji odrastanjem sve više zaokuplja djecu.

Postoji puno različitih načina psihoterapije djece, ali je, nedvojbeno, igra najučinkovitija u otkrivanju i liječenju djece koja imaju emocionalne poteškoće u razvoju. Kroz igru, lutke djeci mogu olakšati bol i patnju. Igrajući se lutkom, terapeut i dijete brže dolaze u situacije u kojima je veća razina nesvjesnog. Korištenjem lutki sa simbolima, dijete nesvjesno projicira svoju osobnost. U svemu tome iznimno je važna uloga obitelji i roditelja jer se bez njih smanjuje učinkovitost lutke kao terapeutsko sredstvo. (Glibo, 2000)

7. ODGOJITELJ I LUTKA

7.1. Lutka i suvremene uloge odgojitelja

Zbog straha od nesigurnosti, odraslih i stresa, djetetu je ponekad lakše stupiti u kontakt s lutkom nego s roditeljima i odgojiteljem. Lutka u velikoj mjeri utječe na dijete u predškolskom odgoju zbog toga što djeca predškolske dobi oponašaju direktno i simboličko te se ta učenja temelje na proučavanju ponašanja drugih ljudi. Svaka igra djeluje pozitivno na dijete te na njega ostavlja dubok dojam. Odgojitelj uz pomoć lutke djeci pokazuje moralnu važnosti koja izgrađuje pozitivu u svakom djetetu. Kroz različite aktivnosti odgojitelj će moći otkrivati talente i sposobnosti djece te će im se tako sve više i više moći približavati. Djeca u njemu vide lutkara, čarobnog pripovjedača koji im donosi radost i veselje, smijeh i sreću. Korištenje lutke u odgoju djece doprinosi manjem stresu u procesu socijalizacije. Lutka budi maštu i potiče djecu na ideje. Dijete je dio socijalnog okruženja u kojem razvija svoje individualne sposobnosti. Razvojno primjeren program proizlazi iz njegovih osobnih interesa i potreba te različitih stilova učenja. Zbog toga je stvaranje poticajne okoline i pedagoških postupaka temelj odgojnog djelovanja. (Barić, 2017)

„Uloga je odgojitelja biti partner djeci u procesu učenja, poticati dijete na razmišljanje i rješavanje problema, brinuti se za djecu i osigurati im osjećaj pripadnosti te ih poticati na razgovor kojim rješavaju svoje konflikte. Uporaba lutke u odgojno-obrazovnom radu ovisi o odgojiteljevom mišljenju o njoj.“ (Barić, 2017:28) Odgojitelji koji svakodnevno koriste lutke u radu s djecom uočavaju njezine prednosti u komunikaciji s djecom te smatraju da je ona neizostavan dio u odgojno-obrazovnom radu s djecom. „Odgojitelj kao „mirotvorac“ intervenira samo u slučaju sukoba. On uz pomoć lutke predlaže alternativne aktivnosti ili igračke pomažući djeci da samostalno riješe sukobe koji nastaju u igri.“ (Barić, 2017:28)

Lutka će na bolji način objasniti uzrok nesporazuma nego odgojiteljevo izravno upozorenje. Odgojitelj će uz pomoć korištenja lutke lakše shvatiti koji problem pojedino dijete ima i omogućiti mu da shvati važnost svoje uloge u oblikovanju ponašanja djeteta. Odgojitelj pomoću lutke stvara pozitivno i ugodno okruženje, lijepu atmosferu, suradnju i međusobno razumijevanje. Tako se može približiti svakom djetetu, lakše ga shvatiti, steći njegovo povjerenje. Kao „vratar“ odgojitelj naknadno prihvaća djecu u igru koja traje. „Animirane igračke i svakodnevni predmeti kao jednostavne lutke mogu igrati „ulogu“ koja

će paziti da novi igrači ne razbiju već uspostavljene interakcije u igri. Dijete će prihvatiti taj način igranja i lakše savladati neizvjesnost ulaska u igru.“ (Rogošić, 2015:22)

U ulozi „usporednog igrača“ odgojitelj sam organizira svoju igru sa sličnim materijalima paralelno s djecom koja već igraju igru te njegova igra započinjem oponašanjem dječje igre, a zatim postepeno mijenja neke dijelove igre. Tako djeca mogu naučiti kako lutki „dati“ glas, kako ju treba držati i sl. „Odgojitelj u ulozi „promatrača“ zahtijeva praćenje i verbalno komentiranje sadržaja igre. Iako nije u igri, odgojitelj može posredno upravljati igrom. Kroz lutkina usta verbalno opisuje epizode, nudi alternative i komentira događaje. Igra se tako može produljiti i dobiti novi sadržaj.“ (Barić, 2017:23)

Kao „sudionik igre“ odgojitelj u igru ulazi spontano. Takva uloga zahtjeva pažljivo praćenje igre te pronalaženje najboljeg trenutka u uključivanje odgojitelja u samu igru. Tada s lutkom preuzima neku od uloga te ne dolazi do velikog izražaja izravan ulazak u igru. (Barić, 2017)

7.2. Lutka i empatijsko komuniciranje odgojitelja

Empatija znači „unošenje“ odnosno uživljavanje u emocionalno stanje, mišljenje i ponašanje drugih ljudi. Način na koji slušamo neku osobu otkriva našu empatiju. Empatijski komunicirati znači biti spreman na dijalog s drugom osobom. Visoko empatična osoba je ona osoba koja je društveno osvještenija i puno lakše se prilagođava te više vodi računa o osjećajima drugih ljudi. Istraživači koji se bave problemom empatije definiraju četiri obilježja od kojih se sastoji empatija a to su: društvena samosvijest, smirenost, osjetljivost i nekonformizam. „Empatijske sposobnosti i mašta odgojitelja pretpostavke su za njegovu uspješnu komunikaciju s djecom jer mu pomažu da bolje upozna dijete, otkrije njegove interese i potrebe te tako nađe primjeren pristup.“ (Ivon, 2010:76)

Empatični odgojitelji u komunikaciji s djecom će iskazivati poštovanje, pristupačnost, uvažavanje. Kada odgojitelj verbalno i neverbalno komunicira s djecom preko lutke istovremeno potiče razvoj empatije i usavršava vlastite sposobnosti uživljavanja. U posrednoj komunikaciji s lutkom, odgojitelj i dijete će lakše izražavati svoje osjećaje, emocije, postat će opušteniji i otvoreniji. Odgojitelj ima mogućnost „stišati“ potrebu za direktnim vođenjem tijekom igre s lutkom, a tome teži u slučaju neprimjerenog ponašanja djece što ga često ljuti. U takvim situacijama lutka smanjuje ljutnju i daje odgojitelju mogućnost da shvati zašto je do

takvog ponašanja uopće i došlo. Lutka nudi različita rješenja za reagiranje. Kroz igru s lutkom odgojitelj može shvatiti što djeca zapravo misle o njemu te kako ga doživljavaju. (Ivon, 2010)

7.3. Odgojitelj s lutkom - model socijalnog učenja i ponašanja djeteta

Roditelji, učitelji i odgojitelji su najvažniji modeli učenja ponašanja u životu djece. Djeca promatraju svoje roditelje te ih kroz igru i oponašaju odnosno govore i rade što i roditelji. „Oponašanjem djeca mogu naučiti odnos odgojitelja prema vršnjacima u skupini, upotrebu određenih aktivnosti i materijala za igru. Tako će djeca, na primjer, voljeti određenu lutku ili pjesmu jer su to vidjela kod svoje odgojiteljice.“ (Barić, 2017:23)

Kaže se da djeca sve „upijaju“ promatrajući druge ljude oko sebe pa tako gledajući u odgojitelja, dijete će ga početi oponašati. Ako je odgojitelj vikao na nekoga i dijete će u igri početi vikati na drugo dijete. Dijete samo postaje „mama“ svojoj lutki te se prema njoj ponaša isto onako kako se prema djetetu ponaša njegova mama odnosno roditelj. Ako za nekog lika iz bajke, priče ili filma misle da je dobar, početak će ga oponašati jer djeca teže kompetentnijem modelu ponašanja. Opservacijsko učenje, odnosno učenje prilikom kojeg pojedinac nauči modificirati svoje ponašanje pod utjecajem ponašanja drugih ljudi, dijeli se na dva oblika: modeliranje i vikarijsko učenje. „Modeliranje se odnosi na promjene u ponašanju pojedinca koje su rezultat promatranja drugih ljudi.“(Ivon, 2010:79)

Postoje četiri vrste modeliranja: direktno, simboličko, sintetizirano i apstraktno. Direktno modeliranje podrazumijeva osobu koja jednostavno pokušava oponašati ponašanje modela. Npr. dijete ponavlja riječi za roditeljem. Simboličko modeliranje je oponašanje ponašanja iz nekog filma, knjige i sl. Tako to može biti npr. u modi, ali i u ljubavnim odnosima. Sintetizirano modeliranje je razvijanje ponašanja kombiniranjem dijelova opaženih akcija, npr. dio ponašanja od jedne osobe, a dio od druge. Apstraktno modeliranje je stvaranje sustava pravila opažanjem primjera u kojima se ta pravila mogu vidjeti. Vikarijsko učenje je učenje uz pomoć promatranja drugih, nagrađenih ili kažnjenih za ponašanje odnosno učenje iz tuđeg iskustva.

8. LUTKARSKA MINIJATURA KROZ RADIONICU

8.1. Planiranje radionice

„Svrha planiranja i priprema radionice je osigurati njenu dobru izvedbu radi postizanja očekivanih ciljeva. Voditelj radionice priprema teme koje će odraditi na radionici u skladu s potrebama polaznika.“ (Martinko, 2012: 166)

Tijekom dosadašnjeg rada primijetila sam kako djeca rijetko animiraju lutke, a još manje neke predmete koji su im svakodnevno na dohvat ruke. Potaknuta tim odlučila sam pokazati im kako za igru ne treba nužno samo gotova igračka. Vjerujem da će djeca nakon provedene radionice više uključiti maštu te slobodno i bez srama animirati svakodnevne predmete.

Uvidjevši kako odgojitelji u strahu ulaze u dramatizaciju i kako nema dovoljno lutkarskih minijatura želja mi je bila obogatiti trenutnu situaciju. Pokušala sam doprinijeti tako da sam napisala dvije lutkarske minijature, a to su „Izgubljeni slonić“ i „Zdravoljupci“.

Planirani cilj radionice je djeci kroz svakodnevno čitanje približiti sadržaj minijature, čije ću trajanje prilagoditi dječjem interesu i razumijevanju pročitano.

8.2. Programiranje i realizacija radionice

U predškolskoj ustanovi *Dječji vrtić Ivankovo* odradila sam radionicu kroz koju smo realizirali minijaturu „Izgubljeni slonić“. Odradila sam to s mješovitom skupinom Pčelice koja broji 18 djece u dobi od 2 do 6 godina.

Prvo čitanje minijature prošlo je popraćeno velikim interesom djece. Prilikom čitanja transformirala sam glasove, tako je slonić imao piskutavi glas, sova dubok glas. Djeca su sa zanimanjem pratila minijaturu, osobito kada bih transformirala glasove. Nakon pročitano postavljala sam im pitanja kako bi osvijestili priču. Starija djeca odmah su znala odgovoriti na pitanja, dok su mlađa djeca većinom ponavljala odgovore starijih.

Drugi dan ponovno smo čitali našu minijaturu, ali ovaj put smo promijenili mjesto čitanja. Djeca su poželjela da budu na tepihu, kako bi se mogli udobnije smjestiti. Danas su pažljivije slušali minijaturu. Nakon pročitano ponovno sam im postavljala ista pitanja kao i

dan prije. Više djece je znalo odgovoriti na pitanja. Vjerujem da je razlog taj što im je tekst sada već poznat i da su bolje mogli pratiti sve. Tijekom čitanja neka djeca su sa mnom oponašala pojedine glasove iz minijature, sova i njezino hukanje im je bilo najzanimljivije.

Treći dan djeca su me s nestrpljenjem čekala kako bismo ponovno čitali našu minijaturu. Kada sam došla u skupinu, oni i odgojiteljica, već su me čekali na tepihu. I ovaj put vidjelo se veće zanimanje za minijaturu i njezinu radnju. Sada su već i najmlađi u našoj skupini znali odgovoriti na pitanja.

Četvrti dan krenuli smo u improvizaciju minijature. Danas su djeca meni preporučila priču te su nakon toga u našoj sobi potražili lutke za igrokaz. Taj im je dio bio malo teži i susreli smo se s poteškoćama. Plišani slonić glumio je našeg slonića iz priče, plišani zeko bio je zec iz minijature, za vjevericu su izabrali plišanoga puha. Problem im je bio pronaći nešto što će glumiti sovu, jelena, lisicu i tatu slona. Teško im je zamisliti da neki obični predmet može biti lutka. Tada sam im malim sugestijama pomogla pa smo za sovu odabrali spužvu na koju smo zavezali vezice kao krila, tata slon je bio kocka, lisica smotuljak krep-papira, a jelena smo napravili od magneta iz kutića građenja. Ovaj dio bio je spontan i pun smijeha.

Djeca su uživala u skrivanju iza paravana i sudjelovanju u igrokazu. Izmjenjivali su se i poticali jedni druge da se okušaju u improvizaciji.

Nakon toga provela sam evaluaciju, kako bih dobila povratnu informaciju. Intervjuirala sam djecu postavljajući im pitanja: „Što ti se svidjelo?“, „Što bi promijenio?“, „Želiš li ovo ponoviti?“.

Nakon provedene evaluacije smatram da je ova realizacija lutkarske minijature prošla vrlo uspješno. Najvažnije je da su djeca uživala u tome i da su bili zainteresirani za ono što se radi. Još jedan dobar pokazatelj uspješnosti je taj što djeca i nakon završetka naše realizacije samostalno prave „scenu“, animiraju lutke te sami osmišljavaju svoje lutkarske minijature.

9. ZAKLJUČAK

Igra se smatra specifičnom aktivnošću koja najbolje odgovara prirodi djeteta i osnovnim zakonitostima njegovog psihofizičkog razvoja. Igra nema ciljeva kojima služi, ona svoj smisao ima u samoj sebi. Igra nije radi nekog budućeg blaženstva, ona je u sebi već sreća. Ona je aktivnost koja najbolje odgovara prirodi djeteta i osnovnim zakonitostima njegovog psihofizičkog razvoja. Kao takva osigurava jedinstvo tjelesnog, intelektualnog, emocionalnog i društvenog razvoja.

Pojam lutke podrazumijeva bilo koju figuru namijenjenu dječjoj igri – lutku igračku, modnu, porculansku, plastičnu i scensku lutku. Scenska je lutka svaki predmet kojemu je dodan pokret. Svaki predmet, ako ga se animira, može postati lutka. Djetetova igra s lutkom pomaže da ono razvije sposobnost razumijevanja stvari iz raznih perspektiva, što je preduvjet za empatiju, toleranciju i emocionalnu inteligenciju. Lutka budi djetetovu maštu, zahtijeva dobru motoriku i tjelesnu koordinaciju, potiče grupnu dinamiku te pospješuje pravilan razvoj govora. Također, lutka je i posrednik u komunikaciji između djeteta i svijeta jer ona govori što dijete misli. Lutka nije samo oruđe dječje igre, već stalan i vjeran djetetov prijatelj. Upotreba lutke u odgojno-obrazovnom procesu vidno doprinosi humanijem i manje stresnom uključivanju djeteta u proces socijalizacije tijekom prijelaza iz razdoblja igre u razdoblje učenja i zajedničkog rada.

Scenska lutka u odgojno-obrazovnom radu ima svrhu uvrstiti lutku u život djece tako da djeca sama koriste lutke u raznim predstavama. Razlog uvođenja lutke u život djece je poticanje njihove mašte i kreativnosti, ali i upoznavanje same djece s kazališnim pomagalicama te izrada tih istih pomagala. Lutka je neživa, ali zahvaljujući pokretu oživi. Igra započinje fizičkim i psihičkim pokretom lutke, čime se stvara svojevrsan jezik znakovlja upućen suigračima i gledateljstvu.

Lutkarski tekst, koji je usmjeren djeci predškolske dobi, mora imati određenu strukturu. To bi značilo da ne smije biti nametljiv didaktički, takav tekst mora biti uvjerljiv sa psihološke strane, trebao bi djeci prikazivati neke nove svjetove kroz maštu te bi trebao biti dosta raznolik u dijelu ritma. Glazba ima ulogu pomaganja u radnjama koje lutka treba obaviti odnosno radnjama koje animator treba izvesti. Glazba će pomoći da se dočara radnja gledateljima onako kako ju animator vidi.

Lutka uvelike pomaže i samom odgojitelju jer se s djetetom lakše uspostavlja komunikacija pomoću lutke kojoj dijete samo daje autoritet, ona je svojevrsni „sugovornik od povjerenja“. Tako lutka postaje posrednik između djeteta i njegove okoline. Sukladno navedenom, nastavak rada opisuje način na koji lutka kao sredstvo potiče djetetov društveni, emocionalni i spoznajni razvoj. Odgojitelji koji svakodnevno koriste lutke u radu s djecom uočavaju njezine prednosti u komunikaciji s djecom te smatraju da je ona neizostavan dio u odgojno-obrazovnom radu s djecom. Empatični odgojitelji u komunikaciji s djecom će iskazivati poštovanje, pristupačnost, uvažavanje. Kada odgojitelj verbalno i neverbalno komunicira s djecom preko lutke istovremeno potiče razvoj empatije i usavršava vlastite sposobnosti uživanja.

Kroz dosadašnji rad u predškolskoj ustanovi, uvidjela sam da odgojitelji nerado ulaze u svijet dramatizacije. Samim time djeca ne dolaze u doticaj s lutkom i svim prednostima koje donosi u odgojno-obrazovnom procesu. Cilj radionice bio je djeci približiti rad s lutkom, uvesti ih u svijet minijature te u konačnici procijeniti koliko je to djeci bilo zanimljivo i prihvatljivo. Nakon provedbe radionice i intervjuiranja djece, da se zaključiti kako djeca izvrsno prihvaćaju rad s lutkama, kako se slobodno, uz određene sugestije, upuštaju u animiranje predmeta oko sebe. To sve dovodi do zaključka kako treba uvoditi lutku u vrtić kroz različite oblike aktivnosti – od izrada lutaka, preko stvaranja predstava pa do samog odigravanja igrokaza. Djeca uživaju u svakoj aktivnosti s lutkom. Odgojitelji bi trebali odvažnije i češće uvoditi lutku u dječji svijet i time postizati još bolje rezultate, kako u razvijanju emocionalnog, socijalnog i spoznajnog segmenta djeteta, tako i u rješavanju problema u djetetovu odrastanju i prilagođavanju na promjene koje donosi vrtić.

10. LUTKARSKE MINIJATURE

IZGUBLJENI SLONIĆ

- pripovjedač
- slonić
- sova
- vjeverica
- mama vjeverica
- lisica
- jelen
- zeko
- tata slon

(slonić luta po šumi)

PRIPOVJEDAČ: U zelenoj šumi kraj staroga puta maleni slonić nesretno luta. Nema mu mame, nema mu brata, od šumske tišine jeza ga hvata.

SOVA: *(leti oko stabla)* HUU- huu! Što ti tražiš ovdje? Jesi li se izgubio?

SLONIĆ: *(tužno, kroz suze)* Izgubio sam obitelj kada je pao mrak. Znaš li ti kuda da krenem?

SOVA: Najbolje bi ti bilo prenoćiti ovdje, jutro je ipak pametnije od večeri. *(sova odleti)*

PRIPOVJEDAČ: Slonić tužno poslušava sovu i prestane tražiti kućicu svoju.

(jutro, sunce se probija kroz krošnje u šumi)

PRIPOVJEDAČ: Na obližnjem stablu obitelj vjeverica živi, na podu ugleda veliki kamen sivi.

VJEVERICA: *(budi mamu)* Mamaaaa, maamaaaa, vidi ovo! Nikada nisam vidjela tako veliki kamen. Smijem li sići i dodirnuti ga?

MAMA VJEVERICA: *(pospano)* Smiješ, ali moraš biti oprezna.

(vjeverica skoči s drveta i dotakne „kamen“)

VJEVERICA: *(pažljivo dodiruje „kamen“)* Jaoo, nešto mi je tu čudno, ovaj kamen je mekan.

SLONIĆ: *(budi se, zijeva):* Što me to bocka? *(gleda oko sebe)* Glee! Pa to je mala vjeverica.

VJEVERICA: *(preplašeno, vrisne)* Aaaaaaa!!! Mamaaaa, ovaj kamen je živ! *(brzo se popne na drvo)*

MAMA VJEVERICA: *(pogleda dolje)* Pa to je mali slonić. Od kud si ti ovdje došao?

SLONIĆ: Izgubio sam se i ne znam put kući. Možete li mi vi pomoći?

MAMA VJEVERICA: *(sa žaljenjem)* Jadni mali, voljela bih ti pomoći, ali ja ne znam gdje ti živiš. Najbolje da kreneš dolje uz put pa možda naiđe netko tko ti može pomoći.

SLONIĆ: Hvala vam, idem sada, nadam se da ću ih naći.

PRIPOVJEDAČ: Slonić dalje uz šumski put krene sve dok ga podrugljivi glas ne opomene.

LISICA: *(s podsmijehom)* Kuda si ti krenuo ne šumski stvore?

SLONIĆ: *(preplašeno, pomalo muca)* Paa, ovaaj, tražim put kući. Možete li mi vi pomoći?

LISICA: *(podrugljivo)* Ha, ha, ha. Naravno da ne! Zašto bih ja tebi pomogla? *(kada je to izgovorila ugleda lančić na slonovom vratu)*

Hmm, ustvari možda bih ti i mogla pomoći kada bi mi dao lančić da ga samo isprobam.

SLONIĆ: Jooj, ali to sam dobio na poklon.

PRIPOVJEDAČ: Naivni slonić promisli malo, što kada bih na kratko liji lančić dao? Otkrila bi mi ona kuda poći i kako kući doći.

SLONIĆ: *(naivno dodaje lisici lančić)* Dobro lijo, evo lančić, probaj ga ti, a onda mi reci kuda da idem.

LISICA: *(razmišlja u sebi)* Kako je ovaj slon naivan. Kada stavim lančić vidjeti me više neće.
(uzima lančić od slona)

Ha, ha, ha, naivčino jedna. Lančić je sada moj, a za put kući snađi se sam. *(lisica odlazi trkom)*

PRIPOVJEDAČ: Prevareni slonić ide do potoka, suza mu jedna poteče iz oka.

SLONIĆ: *(plače)* Kako mi je to mogla napraviti, a ja sam joj vjerovao. Sada više nemam ni lančić, a put kući sve je dalji.

PRIPOVJEDAČ: Na potoku je stari jelen vodu pio i ugledao malenoga slonića koji se izgubio.

JELEN: *(brižno)* Zašto plačeš sloniću mali? Što ti se dogodilo?

SLONIĆ: *(šmrca, kroz suze odgovara)* Samo želim naći put kući. Izgubio sam svoju obitelj i ne mogu ih pronaći. Lisica mi je obećala pomoći, ali me prevarila.

JELEN: Jooj pa kako si samo mogao njoj povjerovati? Cijela šuma zna kakva je ona, samo sebe gleda.

Ja ću ti pomoći, samo mi reci gdje si ih zadnji put vidio?

SLONIĆ: Izgubio sam ih kad je pao mrak, kad smo se vraćali s rođendana. Stali smo piti vodu na modru rijeku i onda im se gubi svaki trag.

JELEN: *(odlučno)* Bez brige! Imam jednog brzog prijatelja koji će riješiti tvoj problem.

(zove zeku) Zekoo, zeko! Javi se!

PRIPOVJEDAČ: Na jelenov poziv kroz grmlje zeko skoči, a malenom sloniću ozare se oči.

ZEKO: (*zadihan, zabrinuto pita*) Kome ovdje treba pomoći?

JELEN: Ovaj mali slonić izgubio je obitelj kod modre rijeke pa ako bi ti mogao brzo tamo odskakutati i vidjeti jesu li oni tamo?

ZEKO: Nema problema, znaš da sam brz! Vraćam se za tren, čekajte me tu.

(*zeko skakuće po šumi i juri do rijeke*)

PRIPOVJEDAČ: Kada se na vidiku pojavi modra rijeka zečić vidi da obitelj slonića čeka.

ZEKO: (*doziva ih*) Heeej! Heeej! Jeste li sinoć izgubili sina? U šumi jedan tužni slonić traži obitelj svoju.

TATA SLON: (*pun nade*) Daa, odvedi nas, molim te, do njega. Cijelu noć ga tražimo, jako smo se zabrinuli.

(*zeko vodi obitelj slonića do potoka, jelen ih prvi ugleda*)

JELEN: (*sretno*) Sloniću, okreni se, imam iznenađenje za tebe!

SLONIĆ: (*okreće se*) Ajme pa jel to moje oči dobro vide? (*trlja oči*)

Jel to moja obitelj? Mamaa, tataa, mislio sam da vas više nikada neću vidjeti.

(*grle se, plaču od sreće*)

SLONIĆ: (*zahvalno, ushićeno*) Hvala ti jelene, hvala ti zeko! Bez vas ovo ne bi bilo moguće. Hvala vam još jednom!

TATA SLON: Vi ste pomogli mom sinu. Želim vam se odužiti. Pođite kod nas, u naš skromni dom, na večeru i kolače.

PRIPOVJEDAČ: S večerom veselom došao je kraj, slonić je sretno stigao kući i više ga ništa ne muči.

Stekao je prijateljstva mnoga i zauvijek će se sjećati puta svoga.

Lija je ostala gladna znaj, nije bila pozvana u slonićev kraj. Pomoći nije htjela pa se nije ni najela.

(*vesela družina odlazi na večeru, uz pjesmu i veselje*)

KRAJ

ZDRAVOLJUPCI

- banana
- jabuka
- kruška
- lubenica
- grašak
- brokula
- kukuruz

(u kuhinji, zdjela s voćem)

JABUKA: *(gleda u prijatelje u zdjeli)* Znate što? Danas je baš lijep dan, mogle bismo se ići igrati u park?

KRUŠKA: Baš dobra ideja jabučice. Slažem se s tobom. Prvo ću ići na tobogan, to mi je najzabavnije. Juriiš!

LUBENICA: Idem brzo ulaštiti svoju zelenu koru i onda sam spremna za parkić.

(uzima krpicu i briše svoju koru)

BANANA: Cijelo vrijeme čekam da to netko predloži, već smo mogli biti u parkiću. Idemooo hitro!

(kreću se prema parku, nakon nekog vremena dolaze u park)

KRUŠKA: Huraaa, huraa! Tobogan je slobodan, idem se prva spustiti.

(kruška se spušta niz tobogan)

BANANA: Hej jabučice, hoćemo se nas dvije klackati?

JABUKA: *(dolazi do klackalice i sjeda na nju)* Naravno, idemo sad, gore-dolje, gore-dolje! Kako je ovo zabavno. Obećajte da nećemo ići kući dok skroz mrak ne padne?

LUBENICA: Ma samo uživajte prijatelji moji, imamo cijeli park samo za nas.

(iz daleka prema parku idu kukuruz, grašak i brokula)

GRAŠAK: Jel to moje oči dobro vide? *(trlja oči)* Lubenica se igra s jabukom, bananom i kruškom? Pa otkuda ona s njima?

KUKURUZ: Mislim da jako dobro vidiš jer i ja to isto vidim.

BROKULA: *(začudeno)* Baš svašta, jedno povrće kao što je lubenica igra se s bezveznim voćem. Stvarno ne mogu vjerovati.

GRAŠAK: Prijatelji, predlažem da se ne igramo s njima kada dođemo u park.

KUKURUZ: Slažem se. S voćem se nikada nisam ni htio igrati, a od danas ne želim ni lubenicu u našoj ekipi.

BROKULA: Tako predivno povrće, kao što je lubenica, igra se s voćem. Baš sam se iznenadio.

(povrće dolazi u park, odlaze u pješčanik i skupa se igraju, lubenica im prilazi)

LUBENICA: Hej društvo. Baš lijepo da ste i vi došli. Hoćete i vi s nama ostati do mraka? Ovaj parkić je odličan za igru.

(povrće se međusobno pogledava, ali nitko ne odgovara lubenici)

LUBENICA: *(razmišlja u sebi)* Možda nisu čuli što sam rekla. Sigurna sam da je u tome problem. Ponoviti ću pitanje.

(lubenica ponavlja pitanje, ali i dalje joj nitko ne odgovara)

LUBENICA: *(tužno)* Sad sam sigurna da su me čuli. Čini se da su nešto ljuti na mene.

(vidjevši što se dogodilo jabuka prilazi povrću)

JABUKA: Bok brokula, bok kukuruz i bok grašak. Lubenica nam je puno pričala o vama, rekla je kako ste baš dobra ekipa. Nedostajali ste joj, da znate.

(povrće međusobno priča i uopće ne sluša što im jabuka govori)

JABUKA: *(zamišljeno)* Ne razumijem zašto nas ignoriraju. Otići ću po bananu, nek ona dođe vidjeti što se događa.

(jabuka odlazi do banane, objasni joj što se dogodilo, a zatim banana kreće do povrća)

BANANA: Dobar dan. Ja sam banana, a kako se vi zovete?

KUKURUZ: *(bahato)* Što ti sebi umišljaš? Nemoj nam se obraćati. Mi smo povrće i ne družimo se s takvima kao što si ti.

BROKULA: Lubenica nam je davno bila prijateljica, ali sada kad se druži s vama mi ju više ne trebamo. Nije više dio naše ekipa

GRAŠAK: Hajde sada, idi i pusti nas da uživamo kao pravo povrće.

BANANA: U redu, nek vam bude, ali ja ipak mislim da niste u redu. Lubenica vas jako voli i htjela bi se igrati s vama. Mi bismo vas isto željeli upoznati.

(tužno se okrene i ide do lubenice, jabuke i kruške)

BANANA: Prijateljice moje. Pridite bliže da vam kažem što se dogodilo. Oni se ne žele igrati s nama jer smo voće, a tebe lubenice ne žele više u ekipi jer se družiš s nama.

LUBENICA: *(kroz suze)* Jooj, ne mogu vjerovati ovo što čujem. Oni su mi bili najbolji prijatelji.

(svi skupa se zagrlje i tješe lubenicu)

KRUŠKA: Možemo to ovako riješiti. Lubenice, ne moraš se više igrati s nama, kad ne budeš s voćem možda će se ponovno htjeti igrati s tobom.

JABUKA: Da, mislim da je to jedini način. Mi ćemo se vratiti kući, a ti ostani s njima.

BANANA: Nećemo se ljutiti, ako su ti oni najbolji prijatelji, budi s njima.

LUBENICA: *(odlučno)* Naravno da se ne slažem s vama, ne želim da vi odete. Ja volim i vas, vi ste moje prijateljice također. A što se tiče povrća, nadam se da će ih ljutnja brzo proći.

KRUŠKA: *(sakriva suza)* Pa lubenice, ti si stvarno jako dobra, volimo i mi tebe. Hajde, idemo sada na vrtuljak.

(prijateljice se odlaze zajedno na vrtuljak)

GRAŠAK: Dosta mi je više pijeska, ja se idem sada malo ljuljati.

(grašak odlazi do ljuljačke)

GRAŠAK: *(skače)* Hoop, hop! Joj, baš je visoko ova ljuljačka, nikako se ne mogu popeti na nju.

KUKURUZ: Čekaj, pomoći ću ti ja. *(prilazi grašku)*

Hajde, kad nabrojim do tri skoči najjače što možeš, dogovoreno? Jeedan, dvaa, tri! Skook!

GRAŠAK: A jooj, opet nismo uspjeli.

(doziva) Brokulaa, brokula dođi nam i ti pomoći.

BROKULA: Evo me, stižem! Probat ćemo opet brojati do tri.

(pokušavaju ponovo, ali nisu uspjeli)

LUBENICA: *(gleda što se događa kod ljuljačke te odlazi pomoći grašku)*

Ja ću vam pomoći, jako sam visoka i neće mi biti teško podići te na ljuljačku.

(podiže graška na ljuljačku)

GRAŠAK: *(mrmlja tiho, kroz zube)* Hmm, ovaaj, hvala ti.

KUKURUZ: *(šapće na uho grašku):* Trebaš joj se stvarno zahvaliti, a ne ovako tiho.

GRAŠAK: *(odlučno)* Bez tebe se ne bih mogao popeti na ljuljačku. Ti si stvarno prava prijateljica. Mi se nismo željeli igrati s tobom, ali ti si svejedno meni pomogla. Hvala ti još jednom.

LUBENICA: *(sretna, poletna)* Dođite prijatelji moji, želim vas čvrsto zagrliti. Uvijek sam tu za vas, ne želim da se zbog ovakvih sitnica svađamo.

(grle se)

BROKULA: *(doziva)* Jabučice, banano, kruškaaa! Dođite i vi kod nas. Želimo i vas zagrliti. Oprostite nam što smo bili takvi prema vama. Uбудuće ćemo se stalno skupa igrati.

(banana, jabuka i kruška dolaze do ostale ekipe, svi skupa se grle)

LUBENICA: Ovo je tako lijepo, baš sam sretna sada. Idemo se skupa igrati dok nije pao mrak, onda ćemo morati krenuti kući.

BANANA: *(veselo)* Da, idemooo!

KRUŠKA: *(glasno)* Požurimo, sve ove divne igračke nas čekaju.

KUKURUZ: Hip, hip, huraaa! Baš je dobar ovaj dan!

BROKULA: Ekipa, hajdemo prije nego što krenemo otpjevati dobro poznatu pjesmicu, ja ću krenuti, a vi nastavite. Jel može?

Zdravoo svima, Zdravoljupci sad su tu, za energiju i akcijuuuuu...

(voće i povrće u parku su zajedno pjevali pjesmicu i igrali se skupa dok nije pao mrak, a zatim su otišli svojim kućama)

KRAJ

LITERATURA

1. Bastašić, Z. (1990), *Lutka ima i srce i pamet*; Školska knjiga, Zagreb
2. Barić, S. (2017), *Povezanost lutke i djeteta (završni rad)*; Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Pula
3. Čudina-Obradović, M. (1990), *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*; Školska knjiga, Zagreb
4. Deželić, B. (1977), *Lutka i prostor*, Centar za kulturnu djelatnost Saveza socijalističke omladine Zagreb, *Prolog*, Vol. 24, No. 23
5. Duran M. (1995), *Dijete i igra*; Naklada Slap, Jasterbarsko
6. Dragović, S., Balić, D. (2013), *Drama Pedagogy: a Way of Learning through Experience and by Doing*; *Croatian Journal of Education*; Vol. 15, No.1
7. Findak, V. (1995), *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju: priručnik za odgojitelje*; Školska knjiga, Zagreb
8. Glibo, R. (2000), *Lutkarstvo i scenska kultura*; *Ekološki glasnik*, Zagreb
9. Ivon, H. (2010), *Dijete, odgajatelj i lutka*; Profil, Zagreb
10. Kosinac, Z. (2011), *Morfološko-motorički i funkcionalni razvoj djece uzrasne dobi od 5. do 11. godine*; Savez školskih športskih društava grada Splita, Split
11. Kužat-Spaić, K. (1975), *Lutka i dijete*; U:D. Oblak (ur.), *Igra – mašta – zbilja*; Štampa, Šibenik
12. Krušić, V.(2007), *O dramskom odgoju-osnovni pojmovi*. U: Radetić- Ivetić J., ur., *Igram se, a učim!: Dramski postupci u razrednoj nastavi*. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb: Pili- poslovi d.o.o.
13. Kroflin, L. (2011), *Upotreba lutke u poučavanju hrvatskoga kao inoga jezika*; *Lahor - Članci i rasprave*; Vol. 2, No. 12, str. 197-209
14. Majaron, E. (2004), *Lutke u razvoju djeteta*; u Majaron, E. i Kroflin, L. (ur.); *Lutka...divnog li čuda!*; Međunarodni centar za usluge u kulturi, Zagreb
15. Majaron, E. (2002), *Lutka, naša svakodnevna pomoćnica*; U: *Lutka is vrtica v šolo*; Sveučilište u Ljubljani, Ljubljana, str. 59-65
16. Majaron, E., Kroflin, L. (2004.), *Lutka... divnog li čuda*; Denona d.o.o., Zagreb
17. Martinko, J. (2012), *Radionica – metoda interaktivnog učenja i poučavanja odraslih*; *Andragoški glasnik*, Vol. 16, br . 2, str. 165 - 174
18. Miljak, A. (1996), *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja, Model Izvor*; Persona, Velika Gorica-Zagreb

19. Mlinarević, V. (2000), *Igra – učenje u socijalnim interakcijama*. U: Slunjski, E. (ur.): *Učiti zajedno s djecom – učiti*; Dječji vrtić; Visoka učiteljska škola, Čakovec, str.97-101.
20. Nenadić- Bilan, D.(2003), *Igra u mješovitoj skupini djece*; U: R. Bacalja (ur.); *Zbornik radova 3*; Sveučilište u Zadru, Zadar, str. 105-113
21. Paljetak, L. (2007.), *Lutke za kazalište i dušu*; Denona d.o.o., Zagreb
22. Perić, Kraljik, M. (2005), *Pisanje lutkarskih igrokaza za dječje vrtiće*; *Život i škola*, Vol.2, No. 14, Osijek
23. Pokrivka, V. (1978), *Dijete i scenska lutka*; Školska knjiga, Zagreb
24. Rogošić, M. (2015), *Lutka u rukama odgojitelja i djeteta (završni rad)*; Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Pula
25. Scher, A., Verrall, C. (2005), *100+ ideja za dramu*; Hrvatski centar za dramski odgoj- Pili-poslovi d.o.o., Zagreb
26. Shaffer, D.R. (1988), *Social and Personality development*; Brooks/Cole Publishing Company, Pacific Brove
27. Šimunov, M. (2007), *Scenska lutka kao poticaj za stvaralaštvo studenata predškolskog odgoja*; *Metodički obzor*, Vol. 2, No. 3, Pula, str. 141-154
28. Šimunov, M. (2008), *Lutkarski igrokazi nepresušan su izvor dječjeg stvaralaštva*; *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, Vol.3.-2, No.6, str.83 - 99
29. Šlopar, I. (2016), *Scenska lutka u odgojnoj skupini (diplomski rad)*; Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Osijek
30. Šupica, S. (2018), *Uloga lutke u ustanovi za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (završni rad)*; Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilšta Jurja Dobrile u Puli
31. Tomljanović, M. (2015), *Lutka pripovjedačica (završni rad)*; Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
32. Vigato, T. (2011), *Metodički pristup scenskoj kulturi*; Sveučilište u Zadru, Zadar
33. Vukonić-Žunić, J., Delaš, B. (2006), *Lutkarski medij u školi*; Školska knjiga, Zagreb
34. Županić-Benić, M. (2009.), *O lutkama i lutkarstvu*; Denona d.o.o., Zagreb